

Chambre des Représentants		Kamer der Volksvertegenwoordigers	
Session de 1936-1937	N° 55		Zittingsjaar 1936-1937
N° 4XXI BUDGET N° 46: AMENDEMENTS	SEANCE du 2 décembre 1936	VERGADERING van 2 December 1936	BEGROOTING N° 4XXI AMENDEMENTEN N° 46

BUDGET

des Recettes et des Dépenses extraordinaires
pour l'exercice 1937.

RAPPORT

FAIT AU NOM DE LA COMMISSION (1)
PAR M. TRUFFAUT.

MESDAMES, MESSIEURS,

Le budget de la lutte contre la crise.

En présentant le rapport sur le budget extraordinaire de 1934, arbitré à 1,127,000 000 de francs, l'honorable M. Merget formulait cette appréciation :

« C'est un chiffre de sommet ».

Depuis, ce sommet a été largement dépassé, comme l'indique le tableau ci-après :

ordinaire de 1934	fr.	1,127,087,528
— 1935		1,877,811,641
— 1936		2,372,855,589
— 1937		2,599,062,839

Commentant devant la Chambre, le budget extraordinaire pour 1936, M. de Man, alors ministre des Travaux Publics et de la Résorption du Chômage, signalait qu'outre le budget extraordinaire proprement dit, on y rencontrait la première tranche du programme de travaux et de

(1) La Commission, présidée par M. de Kerchove d'Exaerde, était composée :

1° Des membres de la Commission des Finances : MM. Balthazar, Brunet, Buset, Cnudde, Debunne, Hoen, Truffaut, Uytroever. — Allewaert, De Winde, Drion, Duchâteau, Philippart, Sap, Vandenberghe. — Janssen (C.), Leclercq. — Motteux, Wyns. — Elias. — Relecom ;

2° Des membres désignés par les sections : MM. Pourquact, Anseele, Wauters, Van Cauwelaert, Koelman.

Le présent rapport n° 55 a été distribué le 4 décembre 1936. (Règlement de la Chambre, art. 91, n° 5.)

BEGROOTING

der buitengewone Ontvangsten en Uitgaven
voor het dienstjaar 1937.

VERSLAG

NAMENS DE COMMISSIE (1) UITGEBRACHT
DOOR DEN HEER TRUFFAUT.

MEVROUWEN, MIJNE HEEREN,

De begroting tot bestrijding van de crisis.

Bij de indiening van het verslag over de Buitengewone Begroting voor 1934, geraamd op 1 milliard 127 miljoen, werd door den achtbaren heer Merget volgende beoordeeling geveld :

« Het is een buitengewoon hoog cijfer. »

Sindsdien, werd dit hoogtepunt ruim overschreden, zooals blijkt uit volgende tabel :

Buitengewone begroting voor 1934	fr.	1,127,087,528
— 1935		1,877,811,641
— 1936		2,372,855,589
— 1937		2,599,062,839

Als commentaar verstrekt in de Kamer, over de buitengewone begroting voor 1936, werd door den heer de Man, te dien tijde Minister van Openbare Werken en van Werkverschafing, aangestipt dat, buiten de eigenlijke buitengewone begroting, er nog in voorkwam de eerste reeks

(1) De Commissie, voorgezeten door den heer de Kerchove d'Exaerde, bestond uit :

1° De leden van de Commissie voor de Financien : de HH. Balthazar, Brunet, Buset, Cnudde, Debunne, Hoen, Truffaut, Uytroever. — Allewaert, De Winde, Drion, Duchâteau, Philippart, Sap, Vandenberghe. — Janssen (C.), Leclercq. — Motteux, Wyns. — Elias. — Relecom ;

2° De leden door de afdelingen aangeduid : de HH. Pourquact, Anseele, Wauters, Van Cauwelaert, Koelman.

Dit verslag n° 55 werd rondgedeeft op 4 December 1936. (Reglement van de Kamer, art. 91, n° 5.)

commandes établis par l'O. R. E. C. Ce programme qui coordonne l'activité de nombreux départements ministériels, prévoit un effort de 3 1/2 milliards de francs en trois ans, réparti sur les exercices 1936, 1937, 1938.

La première tranche, votée en 1936, a été arrêtée à 1,180,000,000 de francs.

La deuxième tranche, incluse dans le budget de 1937, atteint 1 milliard 450 millions de francs.

Elle se répartit ainsi entre les différents départements ministériels :

Intérieur	fr. 16,600,000
Santé	100,000,000
Instruction	71,682,000
Agriculture	2,300,000
Travaux publics	1,032,690,000
Défense nationale... ..	6,000,000
Finances	55,100,000
Transports	140,700,000
P. T. T.	32,980,000
	Fr. 1,458,052,000

Une troisième tranche de 800 millions de francs à inscrire au budget de 1938 permettra donc d'assurer l'exécution intégrale du programme prévu.

Ce budget de la lutte contre la crise, dressé par le gouvernement et placé sous le signe de la nouvelle politique d'expansion économique, atteste une volonté de redressement qui force l'admiration.

Certains membres ont renouvelé la réserve qu'ils doublaient de l'efficacité d'une politique de travaux publics en matière de résorption du chômage. Nous aurons l'occasion de signaler plus loin que nous croyons ces appréhensions non fondées.

Le financement.

Des recettes extraordinaires sont prévues à concurrence de 33 millions de francs. Dans les commentaires qui accompagnent le budget des recettes et dépenses, le gouvernement a indiqué que le financement continuera à être assuré par des prélèvements sur le produit de la réévaluation de l'encaisse-or de la Banque Nationale, jusqu'au moment où le Gouvernement estimera devoir, usant ainsi de ses facultés légales d'emprunt, procéder à des opérations de trésorerie destinées à faire face à titre définitif aux charges des budgets extraordinaires de 1936 et 1937. On sait que le produit de la réévaluation s'élève à 3 milliards 852,000,000 de francs et que, compte tenu du milliard affecté au Fonds de régularisation des changes, le volant de trésorerie est de 2 milliards 852,000,000 de francs.

Dépenses ordinaires et dépenses extraordinaires.

Quelques membres de la commission ont formulé l'avis que le budget extraordinaire recélait des crédits qui, nor-

van het programma van werken en bestellingen opgemaakt door de O. R. E. C. (D. E. H.). Dit programma, hetwelk de werking ordent van talrijke ministerieele departementen, voorziet een aanwending van 3 1/2 milliard frank over drie jaren, verdeeld over de dienstjaren 1936, 1937 en 1938. De eerste schijf, goedgekeurd in 1936, werd vastgesteld op 1 milliard 180 miljoen frank.

De tweede schijf, vervat in de begroting voor 1937, bereikt 1 milliard 450 miljoen frank.

Zij wordt als volgt ingedeeld over de verschillende ministerieele departementen :

Binnenlandsche Zaken	fr. 16,600,000
Volksgezondheid	100,000,000
Onderwijs	71,682,000
Landbouw	2,300,000
Openbare Werken	1,032,690,000
Landsverdediging	6,000,000
Financiën... ..	55,100,000
Verkeerswezen	140,700,000
P. T. T.	32,980,000
	Fr. 1,458,052,000

Een derde schijf van 800 miljoen, uit te trekken op de begroting voor 1938, zal dus toelaten de volledige uitvoering van het voorziene programma te verzekeren.

Die begroting tot bestrijding van de crisis, opgemaakt door de Regeering en gesteld in het teken van een nieuwe politiek tot economische uitbreiding, getuigt van een streven naar heropbeuring dat de bewondering afdwingt.

Sommige leden hebben opnieuw voorbehoud gemaakt nopens de efficaciteit van een politiek van openbare werken op gebied van werkloosheidsbestrijding. Verder, zullen wij de gelegenheid hebben om er op te wijzen dat wij die vrees als ongegrond beschouwen.

De financiering.

De buitengewone ontvangsten worden op 33 miljoen geraamd. In de commentaar gevoegd bij de begroting van Ontvangsten en Uitgaven, heeft de Regeering aangeduid dat de financiering zal worden blijven verzekerd door voorafnemingen op de opbrengst van de herschatting van het goudlinkas der Nationale Bank, tot op het oogenblik dat de Regeering zal oordeelen te moeten overgaan, aldus gebruik makende van hare wettelijke bevoegdheden op stuk van leeningen, tot Schatkistverrichtingen bestemd om op definitieve wijze het hoofd te bieden aan de lasten der buitengewone begrotingen voor 1936 en 1937. Men weet dat de opbrengst van de herschatting 3 milliard 852 miljoen frank bedraagt en dat, rekening gehouden met het milliard bestemd voor het Fonds tot regeling van den wisselkoers, de kas-reserve 2 milliard 852 miljoen frank bedraagt.

Gewone en buitengewone uitgaven.

Sommige leden van de Commissie waren van oordeel dat de buitengewone begroting kredieten omvat welke,

malement, auraient dû trouver place à l'ordinaire. On a cité notamment les articles 61, 72 et 121.

Nous avons interrogé l'administration, en prenant à titre indicatif l'article 121, paragraphe c : 5 millions de francs, 2e tranche d'un crédit global de 15 millions de francs en vue de la constitution d'un stock de fils de fer barbelés pour réseaux.

Voici la réponse du département des Finances :

« Les dépenses pour l'achat de stocks de fils de fer barbelés doivent être prévues au budget extraordinaire. Ces stocks constituent en effet une augmentation de nos « moyens » de défense, au même titre que les organisations défensives qu'ils sont destinés à compléter dès l'alerte et l'armement mis en œuvre pour les défendre ».

Déjà l'an dernier, cette question de répartition entre l'ordinaire et l'extraordinaire, avait fait l'objet de discussions en commission et de considérations développées par le rapporteur. On nous permettra d'exprimer l'avis qu'elles sont d'ordre essentiellement subjectif et que la limite est assez imprécise, en bien des cas. A notre sens, la question primordiale est de savoir s'il n'est pas fait un usage excessif de la faculté d'emprunter.

Nous croyons devoir signaler, néanmoins, que l'extraordinaire du département des Travaux Publics comporte quelque 5 millions de francs destinés à la rémunération du personnel temporaire.

Le budget extraordinaire et l'emprunt.

A la question suivante :

Quelles seront les charges supplémentaires des budgets de la Dette publique de 1937, 1938, 1939 et même 1940 découlant de l'exécution des budgets extraordinaires de 1935, 1936, 1937 et 1938, ce dernier étant considéré comme achevant le programme de l'O. R. E. C. ?

L'Administration des finances a répondu :

Il n'est pas possible d'évaluer dès à présent ces charges supplémentaires avec une précision suffisante :

1° *Le montant exact des emprunts à contracter se détermine d'après les dépenses réelles;*

2° *Le volant de trésorerie provenant de la réévaluation des avoirs-or et des devises de la Banque Nationale permet de procéder à l'émission des emprunts au moment jugé le plus favorable, sans que cette époque coïncide nécessairement avec celle des dépenses;*

3° *Les charges des nouveaux emprunts à émettre sont en fonction du taux du loyer de l'argent dont il est impossible de prévoir le niveau plusieurs années d'avance;*

4° *Ces charges diffèrent sensiblement selon la forme des*

normaal, plaats hadden moeten vinden in de gewone begroting. De artikelen 61, 72 en 121 werden inzonderheid aangehaald.

Wij hebben het bestuur ondervraagd met, als voorbeeld, artikel 121, paragraaf c, ten bedrage van 5 miljoen aan te halen, zijnde het tweede gedeelte van een op 15 miljoen frank geraamd globaal krediet voor de samenstelling van een voorraad prikkeldraad voor versperringen.

Ziehier het antwoord van het Departement van Financiën :

« De uitgaven voor den aankoop van voorraden prikkeldraad dienen voorzien op de buitengewone begroting. Die voorraden vormen inderdaad een vermeerdering van onze verdedigings « middelen », ten zelfden titel als de verdedigingsinrichtingen welke zij moeten volledigen bij het eerste alarm en de bewapening aangewend om ze te verdedigen. »

Verleden jaar, reeds, had die kwestie van de indeeling over de gewone en buitengewone begroting het voorwerp uitgemaakt van besprekingen in de Commissie en van overwegingen uiteengezet door den verslaggever. Het zal ons veroorloofd zijn de meening uit te drukken dat zij van essentieel subjectieven aard zijn en dat de grens tamelijk onduidelijk is in vele gevallen. Naar onze meening, dient hoofdzakelijk nagegaan of er geen overdreven gebruik wordt gemaakt van de bevoegdheid tot het aangaan van leeningen.

Wij denken nochtans te moeten aanstippen dat op de buitengewone begroting van het departement van Openbare Werken ruim 5 miljoen worden voorzien voor de bezoldiging van het tijdelijk personeel.

De buitengewone begroting en de leening.

Op de volgende vraag :

Welke zijn de bijkomende lasten voor de begrotingen der Openbare Schuld voor 1937, 1938, 1939 en zelfs 1940 die voortvloeien uit de uitvoering van de buitengewone begrotingen van 1935, 1936, 1937 en 1938, als men dit laatste beschouwt als de voltooiing van het program der O. R. E. C. ?

Heeft het Bestuur van Financiën geantwoord :

Deze bijkomende lasten kunnen nog niet met voldoende precisie geraamd worden :

1° *Het juist bedrag der leeningen die moeten aangegaan worden, wordt bepaald door de werkelijke uitgaven;*

2° *De Schalkistvoorraad voortspruitend uit de herschatting van het goud en de deviezen der Nationale Bank laat toe de leeningen uit te schrijven op het meest geschikt geacht oogenblik, oogenblik dat niet noodzakelijk samenvalt met dit der uitgaven;*

3° *De lasten van de nieuwe aan te gane leeningen staan in verhouding tot de geldrente waarvan het bedrag verschillende jaren op voorhand niet kan voorzien worden;*

4° *Deze lasten zijn zeer verschillend naar gelang den vorm*

emprunts : emprunts consolidés ou bons du Trésor émis en anticipation des emprunts consolidés ;

5° Les charges d'intérêts et d'amortissement des nouveaux emprunts peuvent ne pas frapper l'exercice courant ou ne le frapper qu'en partie. C'est ainsi que l'exercice courant ne supporte que 6 mois d'intérêt si les titres sont émis avant le 30 juin avec coupons semestriels. Si les obligations sont placées dans le courant du second semestre, ou si elles sont munies de coupons annuels, comme c'est le cas, notamment, pour le 4 p. c. Unifié, les premières charges du nouvel emprunt n'apparaissent qu'au budget de l'année suivante.

Pour ce qui concerne les charges à supporter par votre Trésorerie, en 1937, en suite de l'exécution du budget extraordinaire, nous nous référons aux estimations fournies par M. Bodart, dans le rapport sur le budget des Voies et Moyens, et à l'exposé général de ce budget.

Crédits disponibles.

On sait que la fraction d'un crédit qui n'a pas été utilisée ou engagée, au 31 décembre de l'année civile, devient inutilisable.

Il nous a paru intéressant de nous arrêter à cette question. Il serait vain d'inscrire des prévisions au budget, si ces estimations étaient destinées à demeurer fictives, à prévoir un programme de travaux approchant les 2 milliards de francs, si la réalisation en était matériellement impossible.

Nous avons demandé au département des Travaux Publics, qui gère la plus grosse part des crédits extraordinaires, de nous documenter à ce sujet.

On trouvera en annexes des tableaux donnant la situation :

— au 30 septembre 1936, c'est-à-dire à la fin de l'exercice, pour le budget de 1935 (annexe I) ;

— au 16 novembre 1936, pour le budget de 1936 (annexe II).

Pour le budget de 1935, le total des crédits considérés — (compte non tenu du Fonds des Grands Travaux et du Fonds des Routes) — atteint 435,864,268 francs et le total des crédits disponibles fr. 64,086,263.84, soit environ 15 p. c.

Pour le budget de 1936, le total des crédits considérés atteint 1,015,234,000 francs et le total des crédits disponibles représente fr. 536,665,420.84, soit plus de 50 p. c.

Ce dernier chiffre ne peut, évidemment, être interprété d'une façon absolue. Il n'est pas possible d'établir, avant la fin du mois de décembre, une situation plus ou moins exacte des crédits effectivement engagés, cette situation variant chaque jour par suite de l'arrivée des derniers cahiers des charges et étant influencée, d'autre part, par le résultat des adjudications.

Nous craignons, toutefois, que l'abondance des adjudications, en fin d'année, en vue de réduire le volume du dis-

der leeningen : geconsolideerde leeningen of Schatkistbons die worden uitgegeven in afwachting van de geconsolideerde leeningen ;

5° De rente- en aflossingslasten der nieuwe leeningen kunnen soms niet slaan op het loopend dienstjaar of er slechts gedeeltelijk op slaan. Aldus worden door het huidige dienstjaar slechts 6 maanden interest gedragen indien de titels vóór 30 Juni worden uitgegeven met halfjaarlijksche coupons. Zoo de obligaties worden geplaatst in den loop van het tweede halfjaar of zou zij voorzien zijn van jaarlijksche coupons, zooals dit, inzonderheid, het geval is voor de 4 t. h. geunificieerde leening, komen de eerste lasten der nieuwe leening slechts voor op de begroting van het volgende jaar.

Wat de lasten betreft, door onze Thesaurie in 1937 te dragen ten gevolge van de uitvoering van de buitengewone begroting, verwijzen wij naar de ramingen verstrekt door den heer Bodart in het verslag over de begroting van 's Lands Middelen, en naar de algemeene toelichting van die begroting.

Beschikbare kredieten.

Men weet dat het gedeelte van een krediet hetwelk, op 31 December van het burgerlijk jaar, niet werd opgebruikt of vastgelegd, onbruikbaar wordt.

Wij hebben het van belang geoordeeld bij die kwestie stil te blijven staan. Het ware nutteloos ramingen op de begroting uit te trekken, indien zij slechts bestemd zijn om een fictief uitzicht te blijven behouden, een programma van werken te voorzien van bij de 2 milliard frank, indien de verwezenlijking er van materieel onmogelijk moest zijn.

Wij hebben aan het departement van Openbare Werken, hetwelk over het grootste gedeelte dezer buitengewone kredieten beschikt, gevraagd om ons dienaangaande inlichtingen te bezorgen.

Als bijlage, zal men tabellen vinden met aanduiding van den toestand :

— op 30 September 1936, dit is op het einde van het dienstjaar, voor de begroting van 1935 (bijlage I) ;

— op 16 November 1936, voor de begroting van 1936 (bijlage II).

Voor de begroting van 1935, bedragen de beschouwde kredieten (zonder rekening te houden met het Fonds der groote werken en het Wegenfonds) 435,864,268 frank en bereiken de beschikbare kredieten een totaal van 64 miljoen 86,263 fr. 84, hetzij ongeveer 15 t. h..

Voor de begroting van 1936, bedragen de beschouwde kredieten 1,015,234,000 frank en vertegenwoordigen de beschikbare kredieten fr. 536,665,420.84, hetzij meer dan 50 t. h.

Dit laatste cijfer mag, natuurlijk, niet als volstrekt vaststaand worden beschouwd. Vóór het einde der maand December, is het niet mogelijk een min of meer juiste toestand weer te geven van de werkelijk verbonden kredieten, daar deze toestand elken dag verandert ten gevolge van het binnenkomen der laatste lastenkohieren en anderzijds beïnvloed wordt door den uitslag der aanbestedingen.

Wij vragen nochtans dat de toevloed van aanbestedingen, op het einde van het jaar, ten einde het beschikbaar ge-

ponible, n'amène les soumissionnaires à accroître leur marge de sécurité et, partant, les dépenses de l'Etat.

Nous croyons aussi devoir attirer l'attention sur certains crédits du budget de 1936 :

Art. 71. — Construction de routes nouvelles : crédit : 101,000,000 de francs; disponible : 94,369,874 francs.

Art. 105. — Subsidés extraordinaires pour la résorption du chômage : crédit : 200,000,000 de francs; disponible : 164,598,210 francs.

Art. 107. — Urbanisation d'agglomération : crédit : 20,000,000 de francs; disponible : 19,964,000 francs.

Art. 97. — Borinage : crédit : 89,000,000 de francs; disponible : 73,972,710 francs.

Il convient de signaler, pour ce dernier crédit, qu'une somme de 20 millions de francs est prévue pour l'amélioration des canaux existants.

Selon les prévisions de l'administration, les travaux de la première section du nouveau canal dans le Borinage, pourront être adjugés avant la fin de l'année.

Toutefois, en vue d'assurer la continuité de l'effort et en songeant spécialement au Commissariat spécial pour le Borinage, nous nous sommes demandé s'il ne devrait pas être donné au Ministre des Travaux Publics, l'autorisation d'utiliser au cours de l'année 1937, le disponible que laisseront au 31 décembre 1936, certains crédits particulièrement intéressants. Semblable autorisation est donnée au Ministre de la Défense Nationale pour des crédits dont certains appartiennent au budget de 1931, par le truchement d'un article spécial du budget de 1937. La commission des Finances a marqué sa préférence pour que semblables rappels fassent l'objet d'une proposition spéciale.

Arriérés de paiement.

Nous nous sommes enquis également de ce que pouvait représenter la masse des paiements arriérés.

Le département des Travaux Publics nous a communiqué à ce sujet la note qu'on lira ci-après :

« En ce qui concerne les entreprises adjugées par le Ministère des Travaux Publics, les paiements sont, dans la grande généralité des cas, opérés dans les délais impartis par les cahiers des charges. Certaines liquidations peuvent parfois nécessiter des mises au point, donner lieu à des échanges de correspondances avec la Cour des Comptes, avec les services d'exécution, etc., et, dans ce cas, il arrive que des paiements subissent du retard.

Il ne serait pas possible de chiffrer le montant des paiements actuellement exigibles et non exécutés.

Voici le schéma des opérations nécessaires pour aboutir au versement d'un acompte à un entrepreneur

deelte in te krimpen, de inschrijvers er zou toe brengen hunne veiligheidsmarge te vergrootten en bijgevolg ook de uitgaven van den Staat.

Wij meenen eveneens de aandacht te moeten vestigen op sommige kredieten van de begrooting voor 1936 :

Art. 71. — Aanleg van nieuwe wegen : krediet : 101 miljoen frank; beschikbaar : 94,369,874 frank.

Art. 105. — Buitengewone toelagen voor werkloosheidsbestrijding : krediet : 200,000,000 frank; beschikbaar : 164,598,210 frank.

Art. 107. — Urbanisatie van agglomeraties : krediet : 20,000,000 frank; beschikbaar : 19,964,000 frank.

Art. 97. — Borinage : krediet : 89,000,000 frank; beschikbaar : 73,972,710 frank.

Voor dit laatste krediet dient aangestipt, dat een som van 20 miljoen wordt voorzien voor de verbetering der bestaande kanalen.

Volgens de vooruitzichten van het bestuur, zouden de werken van de 1ste sectie van het nieuw kanaal in de Borinage kunnen worden aanbesteed vóór het einde van het jaar.

Nochtans, ten einde de doorzettingskracht te verzekeren en vooral denkende aan het bijzonder Commissariaat voor de Borinage, hebben wij ons afgevraagd of aan den Minister van Openbare Werken de toelating niet zou moeten worden verleend om, tijdens het jaar 1937, het beschikbaar gedeelte aan te wenden opgeleverd, op 31 December 1936, door sommige bijzonder belangwekkende kredieten. Zulksdanige toelating wordt verleend aan den Minister van Landsverdediging voor kredieten waarvan sommige behooren tot de begrooting van 1931, door middel van een bijzonder artikel op de begrooting voor 1937. De Commissie voor de financiën verkiest dat dergelijke overnemingen het voorwerp zouden uitmaken van een bijzonder voorstel.

Achterstallige betalingen.

Wij hebben insgelijks inlichtingen ingewonnen nopens den omvang der achterstallige betalingen.

Dienaangaande, heeft het departement van Openbare Werken ons volgende nota laten geworden :

« Wat de aannemingen toegewezen door het Ministerie van Openbare Werken betreft, geschieden de betalingen, in het meerendeel der gevallen, binnen de termijnen opgelegd door de lastenkohieren. Sommige uitbetalingen kunnen terechtstellingen vergen, aanleiding geven tot briefwisselingen met het Rekenhof, met de uitvoeringsdiensten, enz., en, in dit geval, komt het voor dat betalingen vertragingen ondergaan.

Het zou niet mogelijk zijn, het bedrag te bepalen van de thans invorderbare en niet uitgeoefende betalingen.

Ziehier een bondig overzicht van de noodige verrichtingen om te komen tot het storten van een voorschot aan een annemer :

1re Demande de l'entrepreneur de procéder à la réception des ouvrages;

2° Dans les quinze jours maximum, réception par l'ingénieur compétent;

3° Remise du procès-verbal à la direction provinciale des Ponts et Chaussées;

4° Proposition par celle-ci à l'Administration centrale (Comptabilité générale) de la liquidation;

5° Création du mandat de paiement et envoi à la Cour des Comptes;

6° Visa de la Cour et envoi au Département des Finances (Trésorerie) pour inscription;

7° Renvoi du mandat au Département émetteur;

8° Renvoi par celui-ci du dit mandat au Département des Finances pour exécution;

9° Transmission à l'Office des chèques postaux des ordres de virement.

En vertu des contrats d'entreprise, l'Etat dispose de 30 jours, à partir de la date du procès-verbal de réception, pour effectuer ses paiements. Ainsi qu'il est dit plus haut, ce délai est normalement respecté, sauf à l'époque de la clôture des exercices, où les opérations de transfert, telles que les organisent l'article 30 de la loi du 15 mai 1846 et les articles 164 à 169 de l'arrêté royal du 10 novembre 1868, sont devenues, par suite de l'importance qu'ont prises ces opérations, une cause de retard important (un mois et demi environ).

Des propositions ont été introduites pour remédier à cet état de choses et le problème est actuellement à l'étude.

Recettes extraordinaires.

Au chapitre des recettes extraordinaires, notre attention a été attirée par l'article 2 :

Produit de l'aliénation extraordinaire d'immeubles et autres recettes extraordinaires faites par les receveurs des domaines ... fr. 3,000,000

Cette recette nous a paru infime, par rapport à la masse des excédents d'emprises qu'une politique intensive de grands travaux doit avoir eu pour effet d'incorporer dans le domaine de l'Etat.

L'administration des domaines a répondu que sa prévision se basait sur les résultats des exercices antérieurs. Du 1er août 1935 au 31 juillet 1936, un total de 251 ventes a produit une recette de fr. 3,991,424.06. Pour 4 ventes seulement, le prix dépasse 100,000 francs. 15 ventes ont été réalisées à des prix variant entre 50,000 et 100,000 francs et 50 dont le prix oscille entre 20,000 et 50,000 francs. Toutes les autres ventes ont été conclues moyennant des prix inférieurs à 20,000 francs.

L'administration des Domaines ajoute :

« Il en résulte nettement que dans l'ensemble des ventes les immeubles d'une assez faible valeur sont de loin les

1° Aanvraag vanwege den aannemer om over te gaan tot de keuring der werken;

2° Binnen een maximum-termijn van vijftien dagen, keuring door den bevoegden ingenieur;

3° Overhandiging van het proces-verbaal aan de provinciale directie van Bruggen en Wegen;

4° Voorstel tot uitbetaling door deze laatste aan het Hoofdbestuur (Algemeene boekhouding);

5° Opnaking van een betalingsmandaat en verzending naar het Rekenhof;

6° Visa van het Hof en verzending naar het Departement van Financiën (Thesaurie) voor inschrijving;

7° Terugzending van het mandaat naar het Departement waar het werd opgemaakt;

8° Terugzending door dit laatste van bedoeld mandaat naar het Departement van Financiën voor uitvoering;

9° Overmaking aan den Postcheckdienst der giro-orders.

Krachtens de aannemingscontracten, beschikt de Staat over 30 dagen, van den datum af van het proces-verbaal der keuring, om zijne betalingen te doen. Zooals hooger gezegd, wordt die termijn normaal in acht genomen, behalve op het tijdstip van het afsluiten der dienstjaren, waarop de overdrachtsverrichtingen, zooals geregeld bij artikel 30 van de wet van 15 Mei 1846 en artikelen 164 tot 169 van het Koninklijk besluit van 10 November 1868, ten gevolge van het toenemend belang dezer verrichtingen, een oorzaak zijn geworden van merkelijke vertraging (ongeveer één maand en half).

Voorstellen werden ingediend om dien toestand te verhelpen en het vraagstuk ligt thans ter studie. »

Buitengewone ontvangsten.

In het hoofdstuk van de buitengewone ontvangsten trok artikel 2 onze aandacht :

Opbrengst der buitengewone vervreemding van onroerende goederen en andere buitengewone ontvangsten gedaan door de ontvangers der domeinen ... fr. 3,000,000

Deze ontvangst leek ons zeer gering in vergelijking met de massa van de overschietende grondinnemingen welke, tengevolge van de uitgebreide politiek van groote werken, onvermijdelijk aan het Rijksdomein moesten toegevoegd worden.

Het Bestuur der Domeinen heeft geantwoord dat zijn raming op de uitslagen van de vorige dienstjaren berustte. Van 1 Augustus 1935 tot 31 Juli 1936, brachten 251 verkoopen fr. 3,991,424.06 op. Slechts voor 4 verkoopen, bedraagt de prijs meer dan 100,000 frank. Voor 15 verkoopen, schommelde de prijs tusschen 50,000 en 100,000 frank en voor 50, tusschen 20,000 en 50,000 frank. Al de overige verkoopen werden gesloten tegen een prijs welke gemiddeld minder dan 20,000 frank bedroeg.

Het Bestuur der Domeinen voegt er aan toe :

« Hieruit blijkt duidelijk dat, over 't algemeen, de verkoopen van onroerende goederen van vrij geringe waarde

plus nombreux. Il ne peut être établi une corrélation nécessaire entre l'importance des expropriations décrétées en vue de l'exécution de travaux publics et l'étendue des terrains à revendre. Dans la généralité des cas, l'expropriation est limitée aux parcelles qui doivent être englobées dans les travaux et les excédents d'emprises — lorsqu'il y en a — sont le plus souvent de minime importance ».

Le département des Travaux Publics, interrogé sur le même objet, a signalé :

« Les terrains ou parties de terrains qui n'ont pas été utilisées pour le service public constituent les excédents d'emprise.

Ceux-ci sont, autant que possible, aménagés pour rendre l'aspect général du site attrayant, par la création notamment de plantations d'arbres, d'arbustes et de buissons.

Les excédents qui ne peuvent être affectés à cette fin, sont remis à l'Administration des Domaines, pour être vendus ou loués au profil du Trésor ».

Ces réponses nous paraissent devoir appeler une double observation.

Nous souhaitons que l'administration procède à la vente des immeubles, avec les mêmes procédés commerciaux et la même souplesse qu'une organisation particulière similaire bien gérée.

Nous comprenons qu'en cette matière, l'Etat ne soit pas uniquement mû par la recherche sordide d'un intérêt immédiat. A ce point de vue, on ne peut qu'applaudir au souci d'aménager les excédents d'emprise de manière à rendre attrayant l'aspect général du site. Nous croyons bien, néanmoins, que tous les terrains ne sont pas réservés à cette fin. C'est notamment le cas, pensons-nous, dans les régions qui avoisinent le port de Liège comme le canal de Charleroi à Bruxelles. On admettra qu'il faille songer aux utilisations comme aux extensions d'avenir. Il serait souhaitable néanmoins que ce bien immobilier n'échappe pas à l'attention du Parlement, ne fût-ce que sous la forme d'une annexe au budget extraordinaire, et que la gestion en soit assurée méthodiquement par une collaboration amicale et efficace entre le département des Travaux Publics et l'administration des Domaines.

Ce problème soulève celui de la procédure utilisée en matière d'expropriations. Nous en traiterons au paragraphe consacré à l'urbanisme.

La politique des grands travaux et la résorption du chômage.

Les heureux effets d'une politique de grands travaux sur la résorption du chômage nous paraissent incontestables. Tout le monde sait qu'on estime communément à 1/3 la part représentant les salaires dans le montant des travaux publics, le surplus représentant les matières premières et les fournitures. Mais il convient de songer non

veruit het latrijkst zijn. Er kan geen verband gelegd worden tusschen den omvang van de onteigeningen waartoe besloten werd met het oog op de uitvoering van openbare werken en de uitbreiding van de opnieuw te verkoopen terreinen. In vrijwel al de gevallen, is de onteigening beperkt tot de perceelen welke in de werken moeten opgenomen worden en overschotten van grondinnemingen — wanneer er zijn — zijn veelal van gering belang. »

Het Departement van Openbare Werken, op zijn beurt hierover ondervraagd, wees op het volgende :

« De terreinen of gedeelten van terreinen welke niet benuttigd werden voor den openbaren dienst, zijn overschotten van grondinnemingen.

Deze worden, in de mate van het mogelijke, ingericht om het algemeen uitzicht van de plek aantrekkelijk te maken, vooral door het aanleggen van beplantingen van boomen, struiken en heesters.

Wat daarna nog overschiet en niet kan gebruikt worden, wordt overgemaakt aan het Bestuur der Domeinen om verkocht of verhuurd te worden ten bate van de Schatkist. »

Op deze antwoorden, kunnen, naar onze meening, twee opmerkingen gemaakt worden.

Wij wenschen dat het bestuur den verkoop van onroerende goederen zou doen geschieden met dezelfde handelsmethodes en dezelfde plooibaarheid als een gelijkaardige goed bestuurde particuliere inrichting.

Wij begrijpen dat de Staat zich hier niet enkel inlast met het najagen van een onmiddellijk belang. In dit opzicht, moet men de bezorgdheid van den Staat toejuichen, wanneer hij de overschotten van grondinnemingen laat dienen om het algemeen uitzicht van de plek zoo aantrekkelijk mogelijk te maken. Nochtans, meenen wij dat niet al de overschotten met dit doel benuttigd worden. Zuaks is, naar wij meenen, het geval met de omgeving van de haven te Luik zooals met die van het kanaal Brussel-Charleroi. Men zal moeten denken aan de benuttingen evenals aan de uitbreidingen in de toekomst. Het ware, niettemin, te wenschen dat dit onroerend goed niet aan de aandacht van het Parlement ontsnappe, al ware het maar onder den vorm van een bijlage van de buitengewone begroting, en dat het beheer er van methodisch verzekerd worde door middel van een hartelijke en doelmatige samenwerking van het Departement van Openbare Werken en het Bestuur der Domeinen.

Dit vraagstuk werpt dit van de rechtspleging op welke gevolgd wordt bij onteigeningen. Wij zullen hierover handelen in de paragraaf over stedenbouw.

De politiek van groote werken en de werkverschaffing.

De heilzame gevolgen van een politiek van groote werken met het oog op werkverschaffing lijken in onze oogen onbetwistbaar. Iedereen weet dat men op 1/3 het deel ramen mag, dat de loonen vertegenwoordigt in het bedrag van de openbare werken, het overige gaat naar de grondstoffen en de leveringen. Men mag echter niet alleen denken aan

seulement à la main-d'œuvre visible sur les chantiers proprement dits, mais encore à l'activité des diverses industries qui produisent des matériaux destinés aux travaux. En remontant de proche en proche dans la décomposition des sommes affectées aux travaux publics, on constate qu'elles se transforment en salaires pour la presque totalité.

Dans le discours prononcé à la séance de la Chambre du 11 février 1936, par M. le Ministre de Man, discours auquel nous nous sommes déjà référé, il était indiqué que le budget extraordinaire de 1936 apporterait du travail à 84,388 personnes.

Dans quelle mesure, cette prévision s'est-elle vérifiée ?

Pour les travaux de l'Etat, il convient de remarquer que le budget n'a été voté que le 31 mars 1936. La mise en adjudication des travaux n'a pu se faire qu'après cette date. En outre, toutes les études préliminaires des travaux importants restaient à faire.

Pour ces deux raisons, les réalisations marquent un retard d'environ 25 p. c. par rapport aux prévisions.

L'administration signale que les travaux s'exécutent à une allure de plus en plus vive. Elle espère que, très prochainement, dès le début de 1937, l'allure espérée pourra être atteinte.

Pour les travaux à exécuter par les pouvoirs subordonnés, grâce à l'assistance des divers départements, les subsides prévus ne peuvent être promis qu'au fur et à mesure de l'introduction des demandes, c'est-à-dire dans le courant de l'année entière. Entre la date de la promesse et le commencement des travaux, se place un délai variant de 4 à 6 mois. Là aussi, un décalage s'est produit. De janvier à la mi-novembre 1936, ce décalage en moins atteint près de 40 p. c. Actuellement, on constate que le nombre d'ouvriers occupés à ces travaux augmente régulièrement de mois en mois.

D'après les estimations du département des Travaux Publics, au budget extraordinaire normal de 1937 correspondent 67,510 ouvriers-années et 3,366 employés-années; au budget extraordinaire Orec pour 1937 correspondent 116,000 ouvriers-années et 6,100 employés-années.

670 kilomètres de routes ont été remis en état en vingt mois.

Notre réseau routier est un des plus denses parmi les réseaux européens entretenus aux frais de l'Etat : 289 km. 32 de développement par 1,000 km² de superficie.

L'effort réalisé pour la mise en état de ce réseau est tangible.

Il n'existe pour ainsi dire plus de routes gouvernementales en mauvais état. En ces vingt derniers mois, 670 kilomètres de routes ont été réfectionnés. On a procédé à de nombreux élargissements, les coudes trop accentués ont été redressés, plusieurs passages à niveau ont été supprimés et diverses agglomérations ont été contournées. De nouvelles routes sont achevées (Maldegem-Knokke, Westmalle-Zoersel, Noirefontaine-Ciergnon (1er tronçon), ou en voie d'achèvement (Bruxelles-Anvers par Boom, Zeebrugge-

de zichtbare werkrachten op de eigenlijk gezegde werkplaatsen, maar ook aan de bedrijvigheid van de velerlei nijverheden welke de voor deze werken benodigde grondstoffen voortbrengen. Wanneer men de bedragen welke voor de openbare werken uitgetrokken worden verder ontleeft, ziet men dat zij bijna gansch in loonen omgezet worden.

In de rede welke Minister de Man, op 11 Februari 1936, in de Kamer gehouden heeft en waarnaar wij reeds verwezen, werd gezegd dat de buitengewone begroting voor 1936 werk geven zou aan 84,388 personen.

In welke mate werd dit vooruitzicht bewaarheid ?

Wat de Rijkswerken betreft, weze opgemerkt dat de begroting slechts op 31 Maart 1936 aangenomen werd. Pas na dezen datum, heeft men de werken kunnen aanbesteden. Daarenboven, moest nog een aanvang gemaakt worden met de voorbereidende studie van belangrijke nog uit te voeren werken.

Tengevolge van deze twee redenen, bleef de uitvoering ongeveer 25 t. h. ten achter op de vooruitzichten.

Het bestuur vestigt er de aandacht op dat de werken in een steeds sneller tempo vooruitgaan. Het vertrouwt dat eerlang, van af het begin van 1937, het verhoopt tempo zal kunnen bereikt worden.

Voor de werken uit te voeren door de ondergeschikte besturen, dank zij den steun van de verschillende departementen, kunnen de uitgetrokken kredieten slechts toegezegd worden naar gelang van het binnenkomen der aanvragen, 't is te zeggen in den loop van gansch het jaar. Tusschen den datum van de toezegging en het begin der werken, verloopen gewoonlijk 4 à 6 maanden. Hier ook deed zich een verschil vóór. Sedert Januari tot half November 1936, bedroeg dit verschil naar beneden ongeveer 40 t. h. Thans stelt men vast dat het aantal arbeiders dat aan deze werken gebezigt wordt van maand tot maand toeneemt.

Volgens de raming van het Departement van Openbare Werken, komen 67,510 arbeiders-jaren en 3,366 bedienden-jaren overeen met de normale buitengewone begroting voor 1937; 116,000 arbeiders-jaren en 6,100 bedienden-jaren met de buitengewone begroting van den D. E. H.

670 kilometer wegen werden op twintig maanden tijd hersteld.

Ons wegnnet behoort tot de dichtste van de Europeesche netten die op Staatskosten onderhouden worden : 289 km. 32 per 1,000 km² oppervlakte.

De inspanning die gedaan werd om dit net te herstellen is lastbaar.

Men kan zeggen dat geen Staatsbanen nog in slechten staat zijn. Gedurende de jongste twintig maanden, werden 670 kilometer wegen hersteld. Talrijke wegen werden verbreed, de te scherpe bochten werden recht gemaakt, verschillende overwegen werden afgeschaft en onderscheidene agglomeraties werden vermeden. Nieuwe wegen worden voltooid (Maldegem-Knokke; Westmalle-Zoersel; Noirefontaine-Ciergnon, 1ste vak), of in aanleg (Brussel-Antwerpen over Boom; Zeebrugge-Heist). Twee duizend kilometer

Heyst). 2,000 kilomètres de pistes cyclables en béton, d'une largeur normale de 2 mètres, ont été établies.

L'Administration signale qu'elle se préoccupe de la création de promenoirs destinés à rendre moins précaire la circulation des piétons.

Un membre s'est plaint du manque de semblables promenoirs comme de pistes cyclables dans la partie wallonne du pays.

Les travaux d'éclairage de la route Bruxelles-Anvers par Malines, seront terminés dans le courant de l'hiver.

Un grand progrès a été réalisé en matière de signalisation.

Les plantations, le long des routes, ont été particulièrement soignées : 32,250 arbres ont été plantés en 1935.

On trouvera en annexe (annexe n° III) un tableau des crédits votés pour travaux routiers de 1931 à 1936.

Les autoroutes.

Aussi dense que soit notre réseau routier, il existe encore des raisons de l'étendre. Des lacunes existent dans la continuité des circuits (St-Trond-Aerschot); certaines régions sont dépourvues de routes de grande voirie (la région nord-est de la Flandre Orientale). Les nécessités de la circulation actuelle imposent des contournements très longs au droit des agglomérations, des redressements importants, des élargissements d'assiette. Dans certains cas, ces palliatifs sont encore possibles à des prix de revient admissibles. Dans d'autres cas, ils sont sans rendement pour une partie des usagers, notamment pour les véhicules rapides. Enfin, il arrive qu'ils sont irréalisables à raison de la densité des agglomérations traversées et du coût des expropriations.

De là, la conception de routes nouvelles, présentant des alignements droits étendus avec courbes de raccordement de grand rayon et un tracé s'écartant des grandes agglomérations auxquelles il est néanmoins raccordé.

Ces autoroutes constitueront des voies de communication plus spécialement réservées aux véhicules à allure rapide, mais sans que leur usage soit soumis à péage. La circulation y sera assurée en sens unique. Elles présenteront, entre les circuits importants, la particularité de ne pas permettre la circulation transversale directe et de n'admettre l'accès qu'en des endroits déterminés.

La continuité des chemins recoupés sera assurée par des détournements aboutissant à des ouvrages d'art passant au-dessus ou en dessous des voies nouvelles. Le profil en travers sera constitué de deux chaussées de 7 mètres, séparées par un terre-plein de 4 mètres destiné à recevoir des plantations formant écran. D'autres plantations d'alignements compléteront l'ensemble. En profil en long, les rampes et pentes seront en rapport avec la configuration du sol, les remblais et déblais seront limités au strict minimum pour ne pas modifier, si possible, l'aspect général des contrées traversées et, en tout cas, pour en respecter les sites les plus beaux et les plus précieux.

Au mois de février 1936, le principe de la création des

betonnen fietspaden, met een normale breedte van 2 meter, werden aangelegd.

Het Bestuur wijst er op, dat het zich bezig houdt met het aanleggen van wandelpaden, ten einde het verkeer van voetgangers minder gevaarlijk te maken.

Een lid kloeg over het tekort van dergelijke wandelpaden, evenals van fietspaden, in het Waalsch gedeelte van het land.

De verlichtingswerken van de baan Brussel-Antwerpen over Mechelen zullen, in den loop van den Winter, klaar geraken.

Groote vooruitgang werd verwezenlijkt op gebied van signalisatie.

De beplantingen langs de wegen werden bijzonder verzorgd : 32,250 boomen werden in 1935 geplant.

Als bijlage (bijlage n° III) vindt men een tabel van de voor wegenwerken goedgekeurde kredieten voor 1931 tot 1936.

De autowegen.

Ons wegenet weze nog zoo dicht, het moet nog uitgebreid worden. Er zijn leemten in de continuïteit der wegverbindingen (St-Truiden-Aerschot); sommige streken hebben geen groote wegen (het Noord-Oosten van Oost-Vlaanderen). De noodwendigheden van het huidig verkeer verplichten tot lange omwegen tegenover de agglomeraties, aanzienlijke verbredingen van de aanlegbeddingen. In sommige gevallen, zijn deze lapmiddelen nog mogelijk tegen aanvaardbare kostprijzen. In andere gevallen, zijn ze niet doelmatig voor een gedeelte der weggebruikers, namelijk voor de snelle voertuigen. Ten slotte, gebeurt het nog dat zij niet kunnen verwezenlijkt worden wegens de dichtheid der doorkruiste agglomeraties en de onteigeningskosten.

Vandaar de opvatting van nieuwe wegen, met uitgestrekte rechte vakken en verbindingsbochten met groote straal en met een tracé dat de groote agglomeraties vermijdt en er nochtans mee verbonden is.

Deze autowegen zullen meer bijzonder verkeerswegen zijn voor de snelle voertuigen, zonder nochtans het gebruik ervan aan tolrechten te onderwerpen. Het verkeer zal er slechts in één richting geschieden. Zij zullen dit kenmerk hebben dat zij geen rechtstreeksch dwarsverkeer toelaten en dat de toegang slechts op bepaalde punten mogelijk is.

De continuïteit der doorsneden wegen zal verzekerd worden door afleidingen uitlopend op kunstwerken welke boven of onder de nieuwe wegen komen. Het dwarsprofiel zal bestaan uit twee steenwegen van 7 meter, gescheiden door een ophooging van 4 meter, waarop beplantingen zullen komen die scherm vormen. Andere lintbeplantingen zullen het geheel aanvullen. In lengteprofiel zullen de glooiingen en hellingen in verhouding staan tot den aard van den bodem, de aanhoogingen en uitgravingen zullen tot het uiterst minimum beperkt worden, ten einde zoo mogelijk het algemeen uitzicht der doorkruiste streken niet te wijzigen en, in elk geval, ten einde er de mooiste en kostbaarste landschappen van te sparen.

In Februari 1936, werd het principe aanvaard van het

autoroutes, et notamment de celle de Bruxelles-Ostende, qui constituera le dédoublement de la route n° 10 actuelle, fut arrêté.

Dès le mois de mars 1936, l'Administration établit son plan d'action et ordonna d'effectuer les levés sur une largeur de 100 mètres pour profil en travers de 30 mètres d'assiette.

Les premiers plans d'expropriations sont arrêtés notamment :

a) pour la route Bruxelles-Ostende, section limite des deux Flandres-Bruges pour les communes d'Aelter-St-Joris, Beernem, Oostcamp, Lophem;

b) pour la route Anvers-Maldegem, section limite de la province d'Anvers, route n° 60, pour les communes de Mel-sele, Kalloo, Verrebroeck, Vraesene.

Afin de donner de l'uniformité aux projets et d'en faciliter la rédaction, toute la route nouvelle Bruxelles-Ostende a été confiée à un seul ingénieur en chef en service extérieur. De même, à l'administration centrale, un seul fonctionnaire reste chargé du contrôle des études et de la fixation des directions pour toutes les routes nouvelles.

A l'heure actuelle, des cahiers des charges sont à l'approbation et on estime que des dépenses atteignant 15 à 20 millions de francs pourront être imputées sur le crédit de l'exercice 1936.

Sont à l'étude, des tracés de routes identiques, destinées à relier Anvers à la côte, Anvers à Liège, Anvers à Gand, Bruxelles à Liège et l'élément qui, partant de Liège, se dirigera vers Aix-la-Chapelle.

Un membre a demandé que soit provoquée, au Ministère des Travaux Publics, une réunion des parlementaires qui s'intéressent ou qui s'émeuvent au tracé de l'autoroute Bruxelles-Ostende. Le Ministre a promis de faire droit à cette suggestion.

La voirie communale.

Les interventions gouvernementales ont eu, sans conteste, pour résultat d'aider les communes à la restauration de leur voirie.

Par une circulaire datée du 16 novembre dernier et qu'on trouvera en annexe (annexe n° V) le Ministre des Travaux Publics a modifié et codifié les conditions requises pour l'obtention des subsides ordinaires.

On constatera avec plaisir que la largeur subsidiaire est portée à 9 mètres pour l'amélioration et la création de chemins vicinaux ordinaires de grand communication, à 8 mètres pour les chemins vicinaux ordinaires, à 5 mètres pour les chemins vicinaux d'intérêt agricole.

On nous annonce enfin qu'une solution va intervenir dans le problème de la voirie en général par le reclassement de toutes les routes et chemins du pays. Ce reclassement est réclamé et espéré depuis de longues années.

Le service de la voirie communale refuse les subsides aux communes qui ont voté des règlements-taxes (pavage, ouverture de rues, etc.). Il y a là une pénalité que nous

aanleggen van autowegen, en namelijk deze van Brussel-Oostende, die de ontubbeling zal zijn van den thans bestaanden weg n° 10.

Reeds in Maart 1936, maakte het Bestuur zijn actieplan op en beval het de opmetingen te doen over een breedte van 100 meter, voor een dwarsprofiel van 30 meter aanlegbreedte.

De eerste onteigeningsplannen liggen klaar, te weten :

a) voor de baan Brussel-Oostende, grensvak van beide Vlaanderen-Brugge voor de gemeenten Sint-Joris-Aalter, Beernem, Oostkamp, Loppem;

b) voor de baan Antwerpen-Maldegem, grensvak van de provincie Antwerpen, weg n° 60, voor de gemeenten Mel-sele, Kalloo, Verrebroek en Vrasene.

Tein einde aan de ontwerpen denzelfden vorm te geven en het opmaken er van te vergemakkelijken, werd gansch de nieuwe weg Brussel-Oostende toevertrouwd aan één hoofdgenieur van den Buitendienst. In het hoofdbestuur blijft eveneens een ambtenaar belast met de controle van de studies en het vaststellen van de richting voor al de nieuwe wegen.

Voor het oogenblik, liggen er bestekken op goedkeuring te wachten, en met meent dat uitgaven ten bedrage van 15 à 20 miljoen frank zullen kunnen afgenomen worden van het krediet voor het dienstjaar 1936.

Ter studie, liggen tracés van gelijkaardige wegen bestemd om Antwerpen met de kust, Antwerpen met Luik, Antwerpen met Gent, Brussel met Luik te verbinden, alsmede het stuk tusschen Luik en Aken.

Een lid vroeg dat, op het Ministerie van Openbare Werken, een vergadering zou belegd worden van de parlementsliden die belang stellen in of zich ongerust maken over het tracé van den autoweg Brussel-Oostende. De Minister beoorloofde hierop in te gaan.

De gemeentewegen.

De tegemoetkomingen van de Regeering hebben, ongetwijfeld, voor gevolg gehad dat de gemeenten hun wegen hebben kunnen herstellen.

Door middel van een omzendbrief van 16 November j.l. welke in de bijlagen (bijlage n° V) te vinden is, heeft de Minister van Openbare Werken de voorwaarden gewijzigd en bijeengebracht, welke vereischt zijn voor het bekomen van de gewone toelagen.

Met genoegen zal men zien dat de breedte waarvoor een toelage kan bekomen worden, op 9 meter gebracht werd voor de verbetering en het aanleggen van gewone buurtwegen van groot verkeer, op 8 meter voor de gewone buurtwegen, op 5 meter voor de landbouwwegen.

Eindelijk kondigt men ons een oplossing aan voor het wegeenvraagstuk, over 't algemeen, door middel van de nieuwe indeeling van al de banen en wegen van het land. Sedert lange jaren, eischt en verhoopt men deze indeeling.

De dienst voor de gemeentewegen weigert de toelagen aan de gemeenten welke taxe-reglementen aangenomen hebben voor het bestraten, het aanleggen van straten, enz.;

croyons injustifiée à l'égard d'administrations communales prévoyantes et généralement pauvres.

Le service de l'hygiène du département de l'Intérieur, aujourd'hui rattaché au département de la Santé publique, a, en matière de travaux d'égouts, formulé les instructions suivantes :

« Si la commune est autorisée à prélever des taxes d'établissement d'égouts à charge des riverains des ouvrages, elle ne pourra pas récupérer une somme supérieure au montant du coût du travail diminué des interventions financières des pouvoirs subsidants ».

La thèse du service de l'hygiène nous paraît parfaite.

Elle met toutes les communes, quelle que soit leur situation financière, en état d'entreprendre des travaux, sans compromettre l'équilibre budgétaire et en demandant aux propriétaires intéressés des sacrifices réduits au paiement de la seule quote-part communale.

Nous comprenons, cela va de soi, que l'Etat maintienne son refus d'intervenir dans le coût de tout travail entrepris uniquement pour donner une plus-value à des propriétés foncières.

Les travaux hydrauliques.

La loi qui instituait le fond spécial et temporaire des grands travaux prévoyait qu'un rapport annuel serait fait au Parlement.

Il est regrettable que semblable rapport n'ait jamais été imprimé ni distribué.

Voici un relevé de l'état d'avancement des différentes entreprises exécutées sous l'égide du Fonds des Grands Travaux.

A. — Le Canal Albert. — *On peut dire qu'avant la fin de l'année, tous les travaux encore à faire pour réaliser l'ensemble du canal auront été adjugés. L'adjudication de 4 écluses vient d'avoir lieu, celle de la 5e (Kwaadmechelen) se fera en décembre 1936. On peut donc espérer que, sauf imprévu, le canal sera entièrement terminé vers le début de 1939.*

B. — Amélioration des anciens canaux entre Anvers et Liège. — *L'effort a surtout porté sur le canal de Maestricht à Bois-le-Duc et le canal de jonction de la Meuse à l'Escaut.*

Ces voies d'eau ont été mises au gabarit de 600 tonnes. Il reste à réduire le nombre des écluses. L'amélioration des autres canaux est moins urgente.

C. — La Meuse. — *Le programme d'amélioration de la Meuse liégeoise est en bonne voie.*

Le barrage d'Yvoz-Ramet est très avancé, dès qu'on l'aura mis en service, on pourra supprimer les barrages de

dit is een straf welke, in onze oogen, niet te billijken is ten opzichte van vooruitziende en, over 't algemeen, arme gemeentebesturen.

De dienst voor de volksgezondheid van het Ministerie van Binnenlandsche Zaken, welke thans aan het Ministerie van Volksgezondheid gehecht is, gaf de volgende onder-richtingen voor rioolwerken :

« Indien de gemeente gemachtigd is om taxes te innen voor het aanleggen van riolen ten laste van de aangrenzende eigenaars dezer werken, zal zij geen bedrag mogen navorderen dat hooger is dan het bedrag van de kosten van het werk, na aftrek van de geldelijke toelagen van de subsidierende besturen. »

Naar onze meening, lijkt de stelling van den dienst voor volksgezondheid volmaakt. Zij stelt al de gemeenten, welke ook hun geldelijke toestand weze, in staat om werken uit te voeren, zonder hun begrootingsevenwicht in gevaar te brengen en door aan de betrokken eigenaars een offer te vragen, dat beperkt wordt tot de betaling van het aandeel van de gemeente alleen.

Het ligt, natuurlijk, voor de hand dat de Staat in zijn weigering volhardt om bij te dragen in de kosten van alle werk dat uitgevoerd wordt uitsluitend met het doel om de waarde te vermeerderen van grondeigendommen.

Hydraulische werken.

De wet tot instelling van een bijzonder en tijdelijk fonds voor de groote werken voorzag dat, jaarlijks, verslag bij het Parlement zou uitgebracht worden.

Het is jammer dat dergelijk verslag nooit gedrukt of rondgedeeld werd.

Hierna een lijst van den stand van de verschillende aan-nemingen welke uitgevoerd werden onder de bescherming van het Fonds van de Groote Werken :

A. — Albertkanaal. — *Er mag worden gezegd dat, vóór het einde van het jaar, al de nog uit te voeren werken om geheel het kanaal te verwezenlijken, zullen zijn toegewezen. De aanbesteding van 4 sluizen komt plaats te hebben, die van de vijfde (Kwaadmechelen), zal in December 1936 geschieden. Er mag dus worden gehoopt dat, zonder on-voorzien geval, geheel het kanaal omstreeks den aanvang van 1939 zal zijn voltooid.*

B. — Verbetering der oude kanalen tusschen Antwerpen en Luik. — *De krachtsinspanning gold vooral het kanaal van Maastricht op 's Hertogenbosch en het verbindingskanaal van Maas en Schelde.*

Deze waterwegen werden gebracht op een maat van 600 ton. Het aantal sluizen blijft nog te verminderen. De verbetering der andere kanalen is minder dringend.

C. — De Maas. — *Het programma tot verbetering der linker Maas vordert goed.*

De dam van Yvoz-Ramet is zeer gevorderd; zoodra hij in dienst zal zijn gesteld, zal men de afdammingen kunnen

Jemeppe et des Awirs, et procéder à la construction du barrage de Neuville-sous-Huy.

D. — La Sambre. — *Même remarque que pour la Meuse. De gros travaux sont en cours à Charleroi, Awelais, Namur.*

E. — Canal de Charleroi. — *Les derniers travaux en cours seront terminés au début de l'année 1937.*

Dans le domaine des voies hydrauliques, 309 entreprises nouvelles auront été approuvées au cours de l'année 1936. En 1937, on pourra vraisemblablement mettre en train un nombre sensiblement approchant d'entreprises.

Il nous paraît superflu de rappeler qu'une œuvre comme le canal Albert, complétée demain par le port de Liège, affirme le savoir faire de notre corps des Ponts et Chaussées, constitue un indéniable enrichissement de notre appareil économique, atteste que notre pays sait, lui aussi, voir et réaliser grand.

Différentes observations ont été présentées à la commission au sujet d'une voie d'eau Lys-Yser et du canal Mouscron-Escaut.

L'aide à la batellerie.

A cette question des voies hydrauliques est liée celle du sort fait à l'industrie intéressante de la batellerie.

Sans doute, la situation de celle-ci s'est-elle améliorée, mais de nombreux marins belges ont souffert de chômage prolongé à la navigation, notamment à la suite des grèves françaises. Une somme d'un demi-million sera consacrée à cet objet.

D'autre part, une première tranche de deux millions de francs a été prévue en vue de l'organisation de l'aide sanitaire et sociale à la batellerie. On aimerait que le Parlement soit saisi de cet intéressant problème.

Votre rapporteur a signalé, à plusieurs reprises, l'inutilité des droits de navigation. La réponse faite par l'administration ne lui paraît pas concluante.

Les modifications unilatérales qui viennent d'intervenir dans le statut de la navigation rhénane posent un gros problème. Nous avons là une flotte de plus de mille chalands. Nous voulons espérer que nos intérêts seront défendus avec vigilance et fermeté.

La crise du personnel technique.

Une des causes des retards dans les mises en adjudication a été l'impossibilité, par manque de personnel technique, de créer des services spéciaux pour l'étude des grands travaux.

Le corps des ingénieurs dont dispose le Département des Travaux Publics est très réduit en nombre. Dans le courant des dernières années, par application des mesures de cadenas, l'engagement d'ingénieurs n'a pu se faire que d'une manière très irrégulière. Il y a, en ce moment, pénurie d'ingénieurs expérimentés.

afschaffen le Jemeppe en le Les Awirs, en overgaan tot den bouw van den dam te Neuville-sous-Huy.

D. — De Samber. — *Zelfde bermerking als voor de Maas. Groote werken zijn aan den gang te Charleroi, Awelais, Namen.*

E. — Kanaal van Charleroi. — *De laatste aan den gang zijnde werken zullen zijn voltooid bij den aanvang van het jaar 1937.*

Op gebied van waterwegen, zullen 309 nieuwe aannemingen tijdens het jaar 1936 goedgekeurd geworden zijn. In 1937, zal men naar allen schijn een voelbaar benaderend aantal aannemingen in uitvoering stellen.

Het lijkt ons overbodig in herinnering te brengen dat een werk zooals het Albertkanaal, morgen aangevuld door de Haven van Luik, de bevoegdheid van ons korps van Bruggen en Wegen bevestigt, een niet te ontkennen verrijking van onze economische uitrusting vormt en het bewijs levert dat ons land ook bij machte is iets grootsch op te vatten en te verwezenlijken.

Verschillende opmerkingen werden gemaakt in de Commissie betreffende een waterweg Leie-IJzer en het kanaal Moeskroen-Schelde.

De hulp aan de binnenscheepvaart.

In verband met dit vraagstuk der waterwegen, staat het lot van de belangrijke nijverheid der binnenscheepvaart.

Ongetwijfeld is haar toestand verbeterd, doch talrijke Belgische schippers zijn langen tijd werkloos gebleven, namelijk ten gevolge van de Fransche stakingen. Een som van een half miljoen wordt hieraan besteed.

Anderzijds, werd een eerste schijf van twee miljoen voorzien voor de inrichting van de sanitaire en sociale hulp aan de binnenscheepvaart. Men wenscht dit belangrijk vraagstuk bij het Parlement te zien aanhangig maken.

Uw verslaggever heeft herhaaldelijk gewezen op de nuttelosheid der scheepvaartrechten. Het antwoord van het bestuur heeft hem niet overtuigd.

Door de eenzijdige wijzigingen die zoo juist werden aangebracht aan het statuut der Rijnvaart, is een gewichtig vraagstuk gesteld. Wij hebben daar een vloot van meer dan duizend aken. Wij willen hopen dat onze belangen waakzaam en krachtig zullen verdedigd worden.

De crisis van het technisch personeel.

Een van de oorzaken van de vertraging bij het uitschrijven van aanbestedingen, was de onmogelijkheid, bij gebrek aan technisch personeel, om bijzondere diensten in te richten voor de bestudeering van groote werken.

Het ingenieurskorps waarover het Departement van Openbare Werken beschikt, is zeer beperkt. In den loop van de laatste jaren, kon de aanwerving van ingenieurs, tengevolge van de grendelwet, slechts op zeer onregelmatige wijze geschieden. Voor het oogenblik, is er gebrek aan ervaren ingenieurs.

Nous publions, en annexe (annexe n° V) un tableau de la situation du personnel du Département des Travaux Publics à différentes époques.

L'examen de ce tableau permet de constater que le nombre d'agents du personnel définitif des services extérieurs est en diminution constante. Cette diminution résulte : 1° de la suppression de plusieurs écluses; 2° du remplacement de nombreux ouvrages mobiles par des ponts fixes; 3° de l'augmentation du kilométrage de routes confié aux cantonniers.

On verra aussi que la mise en train du programme de grands travaux a nécessité le recrutement de nombreux agents temporaires : ingénieurs, techniciens, dessinateurs, surveillants et dactylographes. L'accroissement mensuel, variable d'après l'ouverture de nouveaux chantiers a atteint le chiffre-record de 25 unités en septembre 1936. C'est, là aussi, un effet appréciable de la politique de résorption du chômage.

Nous croyons que la situation de plusieurs de ces temporaires pourrait utilement être stabilisée.

Pour l'urbanisme.

Dans le domaine de l'urbanisme, la Belgique est un des pays qui compte le moins de réalisations. Les vieilles cités industrielles, notamment, ont poussé au hasard, à proximité des charbonnages et des usines, sans plan d'ensemble, sans préoccupations d'ordre hygiénique ou esthétique, sans davantage de perspectives d'avenir.

De ce seul point de vue, le problème du regroupement des agglomérations, auquel on songe toujours sans jamais s'y résoudre, est déjà d'une criante nécessité. Nous pourrions utilement à ce sujet nous inspirer des plans régionaux de nos voisins néerlandais.

Le gouvernement a constitué en 1936 une commission consultative de l'urbanisme. Elle a peu produit puisque, à la date du 16 novembre dernier, le crédit de 20 millions prévu au titre de l'urbanisme, avait été entamé à concurrence de... 36,000 francs. A notre sens, cette Commission était riche de trop de personnalités et par trop dépourvue d'agents d'exécution. Le gouvernement a senti cette lacune puisqu'il est résolu à instituer un service effectif d'urbanisme.

Il faut souhaiter que celui-ci se tienne en liaison étroite et constante non seulement avec les pouvoirs provinciaux et communaux, mais encore avec les organismes professionnels que la question passionne, comme ceux qui constituaient le groupe belge aux Congrès Internationaux d'Architecture moderne, tenus en Suisse, en septembre dernier.

Le département estime qu'il est impossible d'établir des normes précises afin de fixer l'intervention de l'Etat pour l'urbanisation, parcs publics, etc., tous les cas qui se présentent étant des cas d'espèce; ainsi : l'intervention de l'Etat en vue de l'acquisition de parcs publics pour les communes pauvres ou pour les communes très étendues, auxquelles il manque toute plantation, sera autre que pour

Als bijlage V, geven wij een tabel van den toestand van het personeel van het Departement van Openbare Werken op verschillende tijdstippen.

Uit het onderzoek van deze tabel, blijkt dat het aantal bedienden van het vast personeel van de buitendiensten gestadig afneemt. Deze vermindering vloeit voort : 1° uit de afschaffing van talrijke sluizen; 2° uit de vervanging van talrijke beweegbare werken door vaste bruggen; 3° uit de verhooging van het aantal wegkilometers dat aan de cantonniers toevertrouwd is.

Men zal tevens zien dat men voor de uitvoering van het programma van groote werken talrijke tijdelijke bedienden heeft moeten aanwerven : ingenieurs, technici, teekenaars, werkopzichters en typisten. De maandelijksche toeneming, welke verschildte naar gelang van het openen van bouwplaatsen, bereikte het recordcijfer van 25 eenheden, in September 1936. Ook dat is een niet te versmaden gevolg van de politiek van werkverschaffing. Naar onze meening, van de politiek van werkverschaffing.

Naar onze meening, kan de toestand van verscheidene dezer talrijke bedienden permanent gemaakt worden.

Stedenbouw.

Op het stuk van stedenbouw, is België een land waar wel het minst tot stand gebracht werd. De oude nijverheidssteden namelijk zijn ontstaan tengevolge van het toeval, in de nabijheid van steenkolenmijnen en fabrieken, zonder algemeen plan, zonder bekommernissen van hygiënischen of esthetischen aard, evenmin met het oog op de toekomst.

Alleen in dit opzicht, is het vraagstuk van de hergroepering van de agglomeraties waaraan steeds gedacht wordt zonder het op te lossen, een dringende noodzakelijkheid. In dit verband, zouden wij een voorbeeld kunnen nemen aan de gewestplannen van onze Nederlandsche burenen.

In 1936, heeft de Regeering een raadgevende commissie voor stedenbouw ingericht. Deze heeft weinig opgeleverd, vermits op 16 November j.l., het krediet van 20 miljoen dat voor stedenbouw voorzien werd, nog maar aangesproken werd voor een bedrag van... 36,000 frank. Naar onze meening zaten in deze commissie voor stedenbouw te veel personaliteiten en te weinig uitvoeringsagenten. De Regeering heeft deze leemte gevoeld, vermits zij besloten is een werkelijken dienst voor stedenbouw in te richten.

Het ware te wenschen dat deze innig en gestadig in voeling blijve niet alleen met de besturen van provinciën en gemeenten, maar ook met al de beroepsorganismen welke zich met het vraagstuk bezighouden, zooals de Belgische groep op de internationale congressen voor moderne bouwkunst, welke in September j.l. in Zwitserland gehouden werden.

Het departement is van oordeel dat het onmogelijk is vaste regels te stellen voor de tussekomenst van den Staat voor urbanisatie, openbare parken, enz., daar al de gevallen welke zich voordoen van bijzonderen aard zijn; zoo zal de tussekomenst van den Staat met het oog op den aankoop van openbare parken voor de arme of voor de zeer uitgesprekte gemeenten waar geen beplantingen voor-

une commune relativement riche et pour celle qui se trouve entourée complètement de bois et de parcs.

Il en est de même de l'urbanisation.

Les projets d'urbanisation prévoyant de grandes réserves pour parcs, plaines de jeux, etc., devront être subsidiés plus largement que ceux pour lesquels ces réserves seraient beaucoup moins importantes.

Il faut souhaiter enfin que le Parlement se hâte de voter des dispositions légales suffisantes en matière d'urbanisme. Dans ce domaine, les pouvoirs publics sont impuissants si on ne leur met pas entre les mains l'outil indispensable.

En réponse à la question que nous avons posée au chapitre des Recettes Extraordinaires, le Département des Travaux Publics signalait que :

« Les expropriations s'opèrent en application des lois en vigueur, notamment celles :

- 1° du 17 avril 1835;*
- 2° du 27 mai 1870 (ces deux lois constituent la procédure ordinaire);*
- 3° du 10 mai 1926 (c'est la procédure d'urgence);*
- 4° de la loi temporaire du 11 avril 1936 (procédure d'urgence exceptionnelle) ».*

Nous avouons notre étonnement de n'avoir pas trouvé dans cette énumération, la loi votée par le Parlement le 28 juin 1930 sur l'expropriation par zones d'intérêt général ou provincial ?

Le projet de loi, qui fut déposé au Sénat le 7 mai 1930 par le Gouvernement (Ministères des Finances et des Travaux Publics), disait notamment :

« La nécessité pour l'Etat d'avoir recours à l'expropriation par zones est apparue dans de multiples circonstances; il a fallu alors, soit proposer au Parlement le vote d'une loi spéciale, soit passer par l'intermédiaire des communes. Mais cette procédure, outre qu'elle est de nature à retarder les travaux, n'est pas sans offrir de nombreux inconvénients ».

Il y a donc lieu de se demander pour quelles raisons le Ministère des Travaux Publics paraît répugner à se servir du texte légal en question ?

Les travaux provinciaux et communaux, et la résorption du chômage.

1 milliard 300 millions de travaux en 20 mois.

Le subside de 25 p. c. attribué par le service de la résorption du chômage aux travaux provinciaux et communaux, a eu pour heureux effet de provoquer une vive activité dans les provinces et les communes.

Nous publions en annexes, deux tableaux suggestifs à cet égard.

Pour l'exercice 1935, il a été accordé des promesses de subsides pour un total de 178 millions de francs, chiffres

komen zal verschillen van deze voor een vrij rijke gemeente en van deze welke gansch ingesloten is door bosschen en parken.

Zulks is eveneens het geval met de urbanisatie.

De urbanisatie-ontwerpen welke groote reserves voorzien voor parken, speelpleinen, enz., zullen ruimer moeten bedeed worden dan deze waarvoor deze reserves minder belangrijk zouden zijn.

Eeveneens, ware te wenschen dat het Parlement zonder verwijl bevredigende wetsbepalingen in zaken van stedenbouw aanneme. Op dit gebied, zijn de openbare besturen machteloos indien men hun niet het onmisbaar werktuig ter hand stelt. In antwoord op de vraag welke wij in het hoofdstuk van de Buitengewone Ontvangsten stelden, wees het Departement van Openbare Werken er op, dat :

« De onteigeningen geschieden in toepassing van de bestaande wetten, namelijk deze :

- 1° van 17 April 1835;*
- 2° van 27 Mei 1870 (beide wetten vormen de gewone rechtspleging);*
- 3° van 10 Mei 1926 (spoedeisende rechtspleging);*
- 4° de tijdelijke wet van 11 April 1936 (uitzonderlijke spoedeisende rechtspleging). »*

Wij waren wel verbaasd toen wij in deze opsomming niet de wet vonden op de onteigening bij strooken van algemeen of provinciaal belang, op 28 Juni 1930 door het Parlement aangenomen.

In dit wetsontwerp, dat op 7 Mei 1930 door de Regeering bij den Senaat ingediend werd (Ministeriën van Financiën en van Openbare Werken), lezen wij o.m. :

« De noodzakelijkheid voor den Staat om zijn toevlucht te nemen tot onteigening bij strooken, is in menigvuldige omstandigheden gebleken; men heeft dan, hetzij aan het Parlement de aanneming van een bijzondere wet moeten voorstellen, hetzij de bemiddeling inroepen van de gemeenten. Behalve dat zij leiden kon tot vertraging van de werken, bood deze rechtspleging ook talrijke bezwaren. »

Men is dan ook gerechtigd zich af te vragen waarom het Ministerie van Openbare Werken blijkbaar geen gebruik maken wil van den betrokken wettekst ?

Provincie- en gemeentewerken en de werkloosheidsbestrijding.

Voor 1 milliard 300 miljoen werken over 20 maanden.

De toelage van 25 t. h. verleend door den Dienst der Werkloosheidsbestrijding voor de provincie- en gemeentewerken, heeft als gunstig gevolg gehad, eene groote bedrijvigheid te verwekken in de provinciën en gemeenten.

Te dier zake, laten wij als bijlage twee kenschetsende tabellen volgen.

Voor het dienstjaar 1935, werd toezegging gedaan van toelagen voor een totaal van 178 miljoen, in ronde cijfers,

ronds, correspondant à un ensemble de travaux de plus de 752 millions. Le tableau (annexe n° VI) donne la répartition par catégories de travaux et par arrondissements.

Pour les dix premiers mois de 1936 (annexe n° VII) il a été alloué des subsides pour plus de 140 millions de francs correspondant à un total de travaux de 546 millions de francs.

L'examen des catégories révèle qu'en 1935, la majorité des travaux ont été des travaux routiers : plus de 52 p. c. La proportion est ramenée à 34 p. c. pour les dix premiers mois de 1936. La proportion des travaux d'égouts est restée sensiblement égale : 8 et 9 p. c. Celle des travaux d'écoles est en légère progression : 11 et 16 p. c. Celle des travaux de distribution d'eau a progressé davantage, de 17 à 24 p. c.

Au total, pour une période de 20 mois, les travaux provinciaux et communaux, entrepris avec le concours du service de la résorption du chômage, représentent plus de 1 milliard 260 millions de francs.

Un membre a regretté que l'Etat fasse ainsi, à fonds perdus, des largesses aux provinces et aux communes. Nous ne croyons pas qu'il faille partager ce sentiment. Routes, égouts, écoles, distributions d'eau, tous ces travaux concourent à l'équipement nécessaire du pays, quel que soit le pouvoir qui les entreprenne.

Un autre membre a insisté pour que toutes les communes soient tenues régulièrement au courant des possibilités de subsides.

Il faut souhaiter à ce sujet que les différents départements codifient régulièrement leurs instructions comme le département des Travaux Publics vient de le faire dans le domaine de la voirie communale. Il faut souhaiter aussi que ces instructions, mises à jour et simplifiées, ne soient pas seulement insérées dans les mémoires administratifs. Les commissaires d'arrondissement ont, à ce sujet, des initiatives à prendre et un rôle à remplir.

Un membre a demandé qu'au budget de 1937 soit réinscrit comme au budget de 1936, le crédit de 10 millions permettant de faire des avances de fonds, sans intérêt, aux communes dont la situation est particulièrement ohérée.

Le gouvernement a déclaré qu'il acceptait cet amendement. Le texte de l'article 118 sera donc modifié en conséquence comme suit :

« Subsides ou avances extraordinaires à des communes ou autres organismes publics, pour faciliter la mise en œuvre de travaux de distributions d'eau, de gaz, d'électricité et autres travaux directement rentables; *exceptionnellement, avec l'autorisation du Ministre de l'Intérieur, subsides ou avances à des communes en vue de faire face à des besoins extraordinaires d'assistance résultant de la crise* 40,000,000 fr. »

L'effort doit être dirigé et contrôlé.

On s'accorde communément à professer que l'importance des travaux doit croître en période de crise et diminuer à mesure que l'on s'approche d'un nouveau « boom ».

overeenstemmend met een geheel van meer dan voor 752 miljoen werken. Op tabel (bijlage n° VI), wordt de indeeling gegeven per reeks werken en per arrondissement.

Voor de eerste tien maanden van 1936 (bijlage n° VII), werden toelagen verleend voor meer dan 140 miljoen, overeenstemmende met een totaal voor werken van 546 miljoen.

Uit het nazicht der reeksen, blijkt dat, in 1935, de meeste werken wegwerken waren : meer dan 52 t. h. De verhouding wordt teruggebracht tot 34 t. h. voor de eerste tien maanden van 1936. De verhouding van de werken aan riolen is nagenoeg dezelfde gebleven : 8 en 9 t. h. Die van de werken aan de scholen is lichtelijk toegenomen : 11 en 16 t. h. Die van de watervoorzieningswerken is gestegen van 17 tot 24 t. h.

Voor eene tijdruimte van 20 maanden, vertegenwoordigen de provincie- en gemeentewerken, uitgevoerd met de medewerking van den Dienst voor Werkloosheidsbestrijding, in het geheel meer dan 1 milliard 260 miljoen.

Een lid betreurde het dat de Staat aldus, zonder hoop op terugbetaling, vrijgevheden verleende aan de provinciën en gemeenten. Wij meenen dit gevoelen niet te moeten aankleven. Wegen, riolen, scholen, waterleidingen, al die werken dragen bij tot de noodige uitrusting van het land, welke ook de overheid zij, die dezelve onderneemt.

Een ander lid drong aan opdat de gemeenten regelmatig zouden bekend blijven met de mogelijke toelagen.

Dienaangaande, ware het wenschelijk dat de verschillende departementen regelmatig hunne onderrichtingen zouden samenbrengen, zooals onlangs werd gedaan door het Departement van Openbare Werken wat de gemeentewegen betreft. Het ware, insgelijks, wenschelijk dat die onderrichtingen, in orde gebracht en vereenvoudigd, niet alleen in de bestuursmemorialen zouden worden opgenomen. Te dier zake, hebben de arrondissementscommissarissen initiatieven te nemen en een rol te vervullen.

Door een lid werd gevraagd dat in de begroting van 1937, zoowel als in die voor 1936, het krediet van 10 miljoen opnieuw wordt uitgetrokken, toelastende rentelooze voorschotten te doen aan de gemeenten die geen bijzonder schitterenden toestand bezitten.

De Regeering heeft verklaard het amendement te aanvaarden. Het overige van artikel 118 zou dienvolgens gewijzigd worden als volgt :

« Buitengewone subsidiën of voorschotten aan gemeenten of andere openbare organismen om den aanvang van werken voor water-, gas-, electriciteitsvoorziening te vergemakkelijken alsook van andere rechtstreeks productieve werken; *uitzonderlijk, met de machtiging van den Minister van Binnenlandsche Zaken, subsidiën of voorschotten aan gemeenten, om het hoofd te kunnen bieden aan buitengewone behoeften van bijstand wegens de crisis* 40,000,000 fr. »

De poging moet geleid en gecontroleerd worden.

Men is het er algemeen over eens dat de omvang van de werken toenemen moet in tijden van crisis, om dan geleidelijk te verminderen wanneer men een nieuwe « boom » nadert.

Le contrôle doit s'exercer non seulement sur le volume global des travaux mais aussi sur chacune des catégories.

Ceux qui observent les résultats des adjudications ne laissent pas d'être frappés par deux faits :

— Le premier est le nombre décroissant de soumissionnaires participants aux adjudications d'une catégorie déterminée de travaux;

— Le second est la marche ascendante des prix pratiqués.

L'évolution indiquée par la première constatation, semble anormale. S'il en était autrement, cette régression devrait se marquer d'une façon sensiblement égale dans tous les genres de travaux.

Il n'en est pas ainsi. Certains genres de travaux sont plus « courus » que d'autres. Certains marchés sont saturés totalement, d'autres partiellement, d'autres encore faiblement.

De même, si l'on examine la variation des prix des matériaux entrant dans la confection des revêtements de notre réseau routier, on constate des disproportions très sensibles. Un coup d'œil jeté sur le diagramme ci-contre (p. 17) illustre cette affirmation :

Ce diagramme a été dressé en prenant pour base les prix pratiqués au 1er janvier 1935 et en tenant compte d'un nombre assez restreint d'adjudications. Il n'a donc pas la prétention d'être d'une exactitude absolue.

Celle-ci est d'ailleurs impossible à obtenir. Il n'empêche que son allure générale peut être retenue et commentée. Elle indique que, toute proportion gardée, l'augmentation du prix de certains revêtements en pavés a été sensiblement plus considérable que celle des revêtements en béton ou en pierrailles enrobées.

On perçoit aisément les inconvénients d'un pareil manque d'équilibre, tant du point de vue social que du point de vue de l'utilisation des deniers publics.

Cette conclusion ne vaut pas seulement pour les revêtements de routes. Nous songeons notamment aux travaux d'art où la construction en béton armé et la construction métallique peuvent entrer en concurrence. Il y a là, pour l'O.R.E.C., un rôle utile de direction et de contrôle à remplir.

Pour la santé publique, l'éducation physique et les sports.

La création du Ministère de la Santé Publique a naturellement soulevé la question de l'usage prévu du crédit extraordinaire de 100 millions de francs mis à la disposition du nouveau département.

Il convient d'abord de faire remarquer que ressortit à la compétence du ministère de la Santé Publique, l'exécution des travaux d'hygiène (égouts, distribution d'eau, cimetières, etc.), qui s'effectuait naguère sous le contrôle de l'Intérieur.

Le budget de 1936 prévoyait un crédit de 50 millions de francs à cette fin.

On apprendra avec satisfaction que l'exécution de sem-

De contrôle moet niet alleen op den gezamenlijken omvang der werken uitgeoefend worden, maar ook op elke categorie er van.

Al dezen die de uitslagen van de aanbestedingen nagaan, worden getroffen door twee feiten :

— het eerste is het afnemend aantal van de inschrijvers die deelnemen aan een bepaalde categorie werken;

— het tweede is de stijging van de gemaakte prijzen.

De ontwikkeling welke besloten ligt in de eerste vaststelling, lijkt abnormaal. Ware zulks niet het geval, dan zou deze afnemend zich vrijwel op gelijke wijze voor al de soorten van werken voordoen.

Zulks is niet het geval. Sommige soorten werken « lokken » meer aan dan andere. Sommige aannemingen zijn gansch verzadigd; andere, gedeeltelijk; andere, nog slechts lichtelijk.

Eveneens, wanneer men de schommelingen onderzoekt van den prijs van de materialen welke gebruikt worden voor het wegdek van ons wegennet, stelt men dezelfde merkbare wanverhoudingen vast. Een oogopslag op hierna staand diagram (blz. 17) stelt zulks op treffende wijze in het licht :

Dit diagram werd opgemaakt op den grondslag van de prijzen welke op 1 Januari 1935 golden en aan de hand van een vrij beperkt aantal aannemingen. Het maakt er dus geen aanspraak op volkomen juist te zijn. Trouwens, deze kan men onmogelijk bekomen. Zulks neemt niet weg dat zijn algemeen tempo mag onthouden en gecommenteerd worden. Het toont aan dat de prijsverhooging voor sommige soorten van keibestrating, in verhouding, aanmerkelijk grooter was dan voor deze van beton-deklaag of omhulde steenslaverharding.

De bezwaren van zulk een prijsverschil, zoowel in sociaal opzicht als in dit van het gebruik van 't geld van den Staat, springen in 't oog.

Dit besluit geldt niet alleen voor wegbedekking. Wij denken, namelijk, aan de kunstwerken waarvoor er moet gekozen worden tusschen gewapend beton en ijzer. Op dit gebied, kan de O. R. E. C. heilzaam werk verrichten door leiding te geven en controle uit te oefenen.

Voor de volksgezondheid, de lichamelijke opvoeding en de sport.

Het tot stand komen van het Ministerie van Volksgezondheid heeft natuurlijk de kwestie op den voorgrond gebracht van het voorziene gebruik van het buitengewoon krediet van 100 miljoen, ter beschikking gesteld van het nieuw Departement.

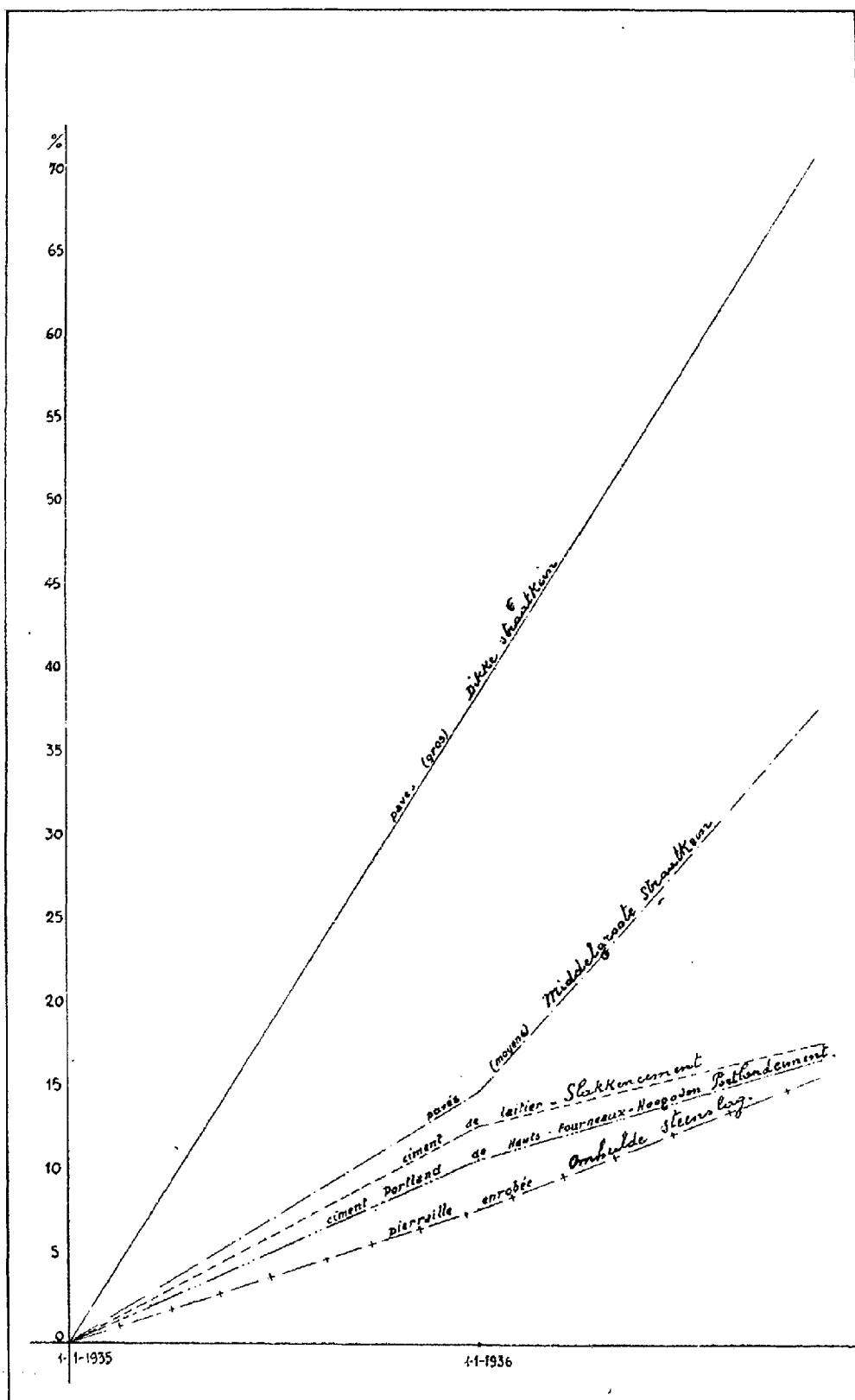
Vooreerst, dient aangestipt dat het Ministerie van Volksgezondheid de uitvoering van gezondheidswerken (riolen, watervoorziening, begraaftplaatsen, enz.) bij zijne bevoegdheden telt, dan wanneer dit vroeger onder controle van het Ministerie van Binnenlandsche Zaken geschiedde.

Te dien einde, was op de begroting voor 1936 een krediet van 50 miljoen voorzien.

Met voldoening, zal men vernemen dat de uitvoering van

Augmentation en pour cent des prix pratiqués au 1er janvier 1935, pour certains matériaux routiers.

Verhoging per honderd der prijzen gevraagd op 1 Januari 1935, voor enkele wegenmaterialen.

blables travaux est envisagée selon un rythme accéléré, qu'il est prévu de ce chef une dépense supplémentaire de 15 millions de francs, soit au total 65 millions de francs.

Des 2,700 communes que compte le pays, 700 seulement sont actuellement pourvues d'une distribution d'eau. L'effort de propagande considérable qui va être entrepris pour accroître le nombre de ces distributions, entraîne comme corollaire la nécessité de procéder à l'épuration des eaux de surface. La même nécessité s'impose pour les cours d'eaux entraînant des eaux résiduaires. Il a été déclaré à ce sujet que les travaux de la Vesdre progressaient normalement et que les expériences concernant l'Espierre avaient donné des résultats satisfaisants qui permettront, sans doute, aux négociations menées avec la France, d'entrer rapidement dans une phase décisive.

Le département prévoit également un poste de 10 millions de francs pour constructions hospitalières. Jusqu'à présent le budget ordinaire de la Justice accordait des subventions aux constructions hospitalières. Elles étaient de l'import du 1/8 du montant des travaux de gros œuvre. Dans ce genre de construction, il n'y a pas que les travaux de gros œuvre qui soient importants et intéressants. Il paraît logique que l'intervention de l'Etat dans la construction d'un hôpital, d'un hospice, d'un orphelinat soit analogue à son intervention dans les travaux de construction d'un réseau d'égout, soit 33 p. c.

Enfin, les études faites ont révélé qu'une œuvre considérable restait à entreprendre dans le domaine de l'équipement du pays en stades, plaines de jeux, bassins de natation, salles de gymnastique. Un programme d'ensemble comporte une dépense de 100 millions de francs. Une première tranche de 25 millions de francs est prévue pour 1937.

Si l'aphorisme qui veut que la construction d'une piscine épargne celle d'un hôpital, est exact, on ne peut que se féliciter de l'intention du département de se poser résolument en protagoniste de l'éducation physique et des sports.

Un membre a émis la crainte, qu'en ces matières, il y ait double emploi entre la Santé Publique et l'Instruction Publique.

La nécessité d'une collaboration, non seulement avec l'Instruction publique, mais encore avec la Défense Nationale, notamment dans les cas où la nécessité de la couverture exigerait la présence de notre jeunesse, à la caserne, durant plusieurs mois supplémentaires, n'a pas échappé à l'attention du titulaire du département.

L'O. R. E. C.

Un membre a exprimé l'avis que l'Orec ayant établi son programme de 3 1/2 milliards de travaux en trois ans, n'avait plus qu'à disparaître, par suppression d'emploi.

Devant la commission, M. le Ministre des Finances, prenant en exemple l'ordre du jour d'une séance de l'Orec, a expliqué en détails le rôle de l'Orec, notamment en ma-

dergelijke werken is voorzien met inachtneming van een versneld tempo, dat uit dien hoofde een bijkomende uitgave van 15 miljoen wordt voorzien, hetzij te zamen 65 miljoen.

Op de 2,700 gemeenten van het land, zijn er, ten huidige dage, slechts 700 van waterleiding voorzien. De aanzienlijke propaganda welke zal worden ondernomen om het aantal van die waterleidingen te vermeerderen, levert als gevolg de noodzakelijkheid op over te gaan tot de zuivering van de zich aan de grondoppervlakte bevindende waters. Dezelfde noodwendigheid geklt voor de waterloopen welke afvalwater meevoeren. Dienaangaande, werd medegedeeld dat de werken aan de Vesdre normaal vorderden en dat de proefnemingen betreffende de Spiere voldoende uitslagen opleverden, waardoor het, ongetwijfeld, mogelijk zal zijn, de met Frankrijk gevoerde onderhandelingen snel in een beslissend stadium te leiden.

Het Departement voorziet, insgelijks, een post van 10 miljoen frank voor den bouw van hospitalen. Tot heden, werden op de gewone begrooting van Justitie toelagen verleend voor het bouwen van hospitalen. Zij bereikten 1/8 van het bedrag van den ruwbouw. Bij die constructies, zijn de ruwbouwwerken niet alleen belangrijk en belangwekkend. Het lijkt onlogisch dat de tussenkomst van den Staat in den bouw van een hospitaal, van een ouderlingengesticht, van een weezenhuis gelijk zou zijn aan zijn tussenkomst in de aanleggingskosten van een rioolnet, hetzij 33 t. h.

Ten slotte, bleek uit de gedane studies, dat nog een aanzienlijk werk dient verwezenlijkt op gebied van de uitrusting van het land in stadions, speelpleinen, zwemdokken, turnzalen. Een gezamenlijk programma behelst een uitgave van 100 miljoen frank. Een eerste schijf van 25 miljoen frank is voor 1937 voorzien.

Indien het gezegde waarheid bevat, dat het aanleggen van een zwemdok de kosten uitspaart van een hospitaal, mag men zich slechts verheugen over het inzicht van het Departement zich zonder aarzelen aan te stellen als bevorderaar van de lichamelijke opvoeding en van de sport.

Een lid heeft de vrees uitgedrukt dat, op dit gebied, een dubbele bemoeiing zou kunnen bestaan van de Volksgezondheid, enerzijds, en van het Openbaar Onderwijs, anderzijds.

De noodzakelijkheid eener samenwerking, niet alleen met het Ministerie van Openbaar Onderwijs, maar ook nog met dat van Landsverdediging, namelijk in de gevallen dat de noodzakelijkheid der dekking de aanwezigheid onzer jeugd in de kazerne zou vergen, gedurende talrijke bijkomende maanden, is aan de aandacht van den titularis van het Departement niet ontgaan.

D. E. H.

Een lid was van oordeel dat, gezien de D.E.H. (O.R.E.C.) zijn werkprogramma van 3 1/2 milliard had opgemaakt voor 3 jaren, hij diende te verdwijnen, vermits zijn taak was voleindigd.

Met als voorbeeld de agenda van eene vergadering van de D. E. H. (O. R. E. C.), heeft de heer Minister van Financiën, vóór de Commissie, grondigen uitleg verstrekt no-

lière de fixation des prix et de ducroire. Il a signalé que l'Orec ne pouvait donner qu'une publicité restreinte à ses travaux, soit que ceux-ci constituent un travail préliminaire aux délibérations du Conseil des Ministres, soit qu'il y ait en cause des intérêts privés.

Votre rapporteur a cru opportun de poser trois questions au Gouvernement sur le rôle de l'Orec :

Ainsi que l'a souligné le rapport sur les pouvoirs spéciaux, l'O. R. E. C. n'est pas un organisme d'exécution, ni de décision.

Son rôle est avant tout de conception, d'observation et de conseils. Son activité essentielle consiste à coordonner les efforts de tous les départements, en vue de promouvoir et de maintenir le redressement économique du pays. C'est pourquoi son champ d'études s'étend aux domaines les plus divers, et c'est la raison pour laquelle sa mission de préparer les mesures que doit prendre le Gouvernement dans le domaine économique et financier se confond facilement avec l'action gouvernementale elle-même.

Comme domaine autre que celui des travaux publics proprement dits, signalons, à titre indicatif, quelques questions qui ont été et sont encore l'objet des préoccupations de l'O. R. E. C. et des ses services.

Dans le domaine économique, les demandes de hausse du prix des charbons, des ciments, des engrais azotés ont été examinées. Les divers aspects du problème charbonnier (taxes de licences, contingents, organisation des détaillants, introduction de la main-d'œuvre étrangère) ont été étudiés.

Les propositions, en matière de contingents et de modifications de droits de douane, soumises par la Commission Economique Interministérielle, sont examinées au préalable par l'O. R. E. C. avant de faire l'objet des décisions du Conseil des Ministres.

Le problème complexe de la répartition des contingents a été confié à l'examen d'un expert, le professeur Eyskens, Commissaire de l'O. R. E. C. aux contingentements.

L'O. R. E. C. a étudié au début les principes de la réorientation industrielle, mais a confié la tâche de préciser cette politique à la Commission d'Orientation Industrielle, dont font partie des représentants de l'O. R. E. C.

Les cas particuliers en matière d'industries nouvelles sont traités par le Département des Affaires Economiques en collaboration avec la Commission d'orientation industrielle.

Dans le domaine financier, l'O. R. E. C. a participé à l'élaboration de tous les projets importants, tels que l'arrêté-loi sur le contrôle des banques, l'arrêté-loi créant l'Institut de Réescompte et de Garantie et celui instituant l'Office Central Hypothécaire.

Actuellement, l'O. R. E. C. étudie la réorganisation des organismes parastataux pour la distribution de crédits.

pens de rol van den D. E. H. (O. R. E. C.), inzonderheid op het stuk van het vaststellen der prijzen en van het delcredere. Hij wees er op dat de D. E. H. (O. R. E. C.) slechts eene beperkte publiciteit aan zijn werkzaamheden kon geven, hetzij omdat deze een werk vormen voorafgaand aan de beraadslagingen van den Ministerraad, hetzij omdat er private belangen bij betrokken zijn.

Uw verslaggever heeft gemeend drie vragen te moeten stellen aan de Regeering, nopens de rol van den D. E. H. (O. R. E. C.) :

Zooals er in het verslag op de bijzondere volmachten op gewezen wordt, is de O. R. E. C. (Dienst voor Economisch Herstel) geen organisme dat uitvoert of bestissingen neemt.

Hij heeft, in de eerste plaats, voor taak op te vatten, waar te nemen en raad te verstrekken. Zijn werking bestaat hoofdzakelijk in de coördinatie van de pogingen van al de departementen, ten einde het economisch herstel van het land vooruit te helpen en in stand te houden. Daarom omvat zijn arbeidsveld de meest uiteenlopende gebieden, zoodat zijn taak, de maatregelen voor te bereiden welke de Regeering op economisch en financieel gebied nemen moet, gemakkelijk met deze van de werking der Regeering ineenloopt.

Laten wij, bij wijze van aanduiding, eenige punten vermelden, welke buiten dit van de eigenlijke openbare werken, door de O. R. E. C. en zijn diensten onderzocht werden of voor het oogenblik bestudeerd worden.

Op economisch gebied, werden de aanvragen tot verhoging van den prijs der steenkolen, van cement en stikstofmest onderzocht. Verder, werden de verschillende zijden van het steenkolenvraagstuk (vergunningstaxes, contingenten, inrichting van de kleinhandelaars, overbrenging van vreemde arbeidskrachten) bestudeerd.

De voorstellen welke op het stuk van contingenten en wijziging van douanerechten gedaan worden en uitgaan van de Interministerieele Economische Commissie, worden vooraf door den O. R. E. C. onderzocht, vooraleer de Ministerraad hierover een bestissing neemt.

Het ingewikkeld vraagstuk van de verdeling der contingenten, werd aan het onderzoek onderworpen van een deskundige, professor Eyskens, commissaris bij den O. R. E. C. voor de contingenteringen.

De O. R. E. C. is begomen met de studie van de principes der Industriele Heroriëntering, doch heeft de taak om deze politiek te preciseren toevertrouwd aan de Commissie voor Industriele Oriëntering, waarvan vertegenwoordigers der O. R. E. C. deel uitmaken.

De bijzondere gevallen betreffende nieuwe nijverheden worden behandeld door het Departement van Economische Zaken, in samenwerking met de Commissie voor Industriele Oriëntering.

Op financieel gebied, is de O. R. E. C. tusschengekomen bij het opmaken van alle belangrijke ontwerpen, zoodat het besluit-wet op de controle der Banken, het besluit-wet tot oprichting van het Herdisconto- en Waarborg-Instituut en dit tot oprichting van het Centraal Hypotheekbureau.

Thans bestudeert de O. R. E. C. de herinrichting van de organismen voor kredietverdeling.

(2) Dans le discours prononcé devant la Chambre, le 14 février 1936, à l'occasion du Budget Extraordinaire, M. de Man signalait notamment :

« L'O. R. E. C. a également amorcé la création de laboratoires pour aider des branches nouvelles de production à développer, ou mettre des branches de production existantes en meilleur état de soutenir la concurrence étrangère ».

Il serait intéressant de connaître les résultats précis atteints dans ce domaine, d'autant plus que certains peuvent croire que le Fonds National de la Recherche Scientifique a dévié de la destination que lui avait tracée le Roi Albert, comme d'autres peuvent estimer que le rapport présenté par la CORI, adopté par le Conseil des Ministres en séance du 14 septembre 1936 contient plus de considérations théoriques que de résultats tangibles.

L'Office de Redressement Economique a mis à l'étude les mesures les plus appropriées pour susciter, par des subsides, la création de laboratoires spécialisés de recherches semi-industrielles.

Le but à atteindre par ces institutions, qui seront dirigées par des spécialistes, est essentiellement de promouvoir la recherche industrielle dans les stades d'application, la mise au point de procédés de fabrications en vue de satisfaire à des conditions nouvelles de qualité et à des besoins nouveaux, et subséquemment de mettre à la disposition de l'industrie des centres d'analyses et de certification.

Les laboratoires s'inspirent de la directive générale analysée au rapport de la Commission d'Orientation Industrielle : « promouvoir l'effort intellectuel technique ».

Suite au rapport du Commissaire de l'O. R. E. C. pour le Borinage, les études relatives au laboratoire pour les industries céramiques ont été le plus poussées; la mise au point d'autres projets semblables se poursuit.

(3) L'O. R. E. C. a-t-il pris des initiatives en vue de la résorption du chômage des travailleurs intellectuels et des artistes ?

Non.

Dans l'exécution du programme de travaux publics, nous émettons le vœu qu'une part soit réservée aux techniciens privés, notamment en confiant certaines entreprises à l'adjudication-concours, et aux jeunes artistes pour la décoration de certains bâtiments. Des encouragements pourraient aussi être accordés aux provinces et aux communes qui s'engageraient dans cette voie.

**1,238 taudis supprimés en 20 mois.
18,000 logements nouveaux !**

L'O. R. E. C. a joué un rôle important dans la reprise de l'activité de la Société Nationale des Habitations à bon marché.

(2) In zijn rede op 14 Februari 1936 uitgesproken voor de Kamer, ter gelegenheid van de buitengewone begroting, verklaarde de heer de Man namelijk :

« De O. R. E. C. heeft eveneens met het oprichten aan- » gevangen van laboratoria om de ontwikkeling te bevo- » deren van nieuwe bedrijfstakken, of om bestaande » bedrijfstakken beter in staat te stellen weerstand te bie- » den aan de vreemde mededinging. »

Het zou belangwekkend zijn de juiste resultaten te kennen, die op dit gebied bereikt werden, te meer daar sommigen kunnen meenen dat het Nationaal Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek afgeweken is van de bestemming die er aan gegeven werd door Koning Albert, zooals anderen weer kunnen meenen dat het verslag van de CORI, goedgekeurd door den Ministerraad op 14 September 1936, meer theoretische beschouwingen bevat dan tastbare resultaten.

Het Bureau voor Economische Heropbeuring heeft de meest geschikte maatregelen ter studie gelegd om, door toelagen, de oprichting te bevorderen van gespecialiseerde laboratoria voor half-industriele onderzoekingen.

Het doel dat deze instellingen die door specialisten zullen geleid worden, moeten bereiken, bestaat vooral in het bevorderen van het industrieel onderzoek in de toepassingsstadia, het aanpassen van fabricage-procédés om te beantwoorden aan de nieuwe vereischten van hoedanigheid en aan nieuwe behoeften; en daarbij het ter beschikking stellen van de nijverheid van de ontledings- en waarmedingscentra.

De laboratoria laten zich leiden door de algemeene richtlijn welke werd ontleed in het verslag van de Commissie voor de Nijverheidsoriëntering : « de technische intellectuele krachtsinspanning bevorderen. »

Als gevolg op het verslag van den commissaris van den D. E. H. voor de Borinage, werden de studies betreffende het laboratorium voor ceramiek-nijverheden meer door-gedreven; de aanpassing van andere gelijkaardige ontwerpen wordt voortgezet

(3) Heeft de D. E. H. (O. R. E. C.) initiatieven genomen met het oog op de bestrijding van de werkloosheid bij de intellectuele arbeiders en bij de kunstenaars ?

Neen.

Bij de uitvoering van het programma van groote werken, drukken wij den wensch uit dat een aandeel zou worden voorbehouden aan de private technici, inzonderheid door sommige aannemingen bij mededinging toe te wijzen, en aan de jonge kunstenaars voor de versiering van sommige gebouwen. Aanmoedigingen zouden, eveneens, kunnen worden verleend aan de provinciën en gemeenten welke die richting zouden willen inslaan.

**1,238 krotwoningen afgeschaft op 20 maanden.
Meer dan 18,000 nieuwe woongelegenheden.**

De O. R. E. C. heeft een belangrijke rol vervuld bij de herneming van de bedrijvigheid van de Nationale Maatschappij voor goedkope woningen.

En 1935, cette société et ses filiales agréées ont achevé la construction de 245 logements, dont l'adjudication était approuvée en 1934.

En 1935 et 1936, ces sociétés ont entamé la construction de 1,991 logements, dont 639 sont achevés.

De ces $245 + 1,991 = 2,236$ logements :

1,238 sont construits en remplacement de taudis;
13 pour familles nombreuses mal logées;
82 pour vieux ménages;
903 pour les besoins ordinaires.

Ces travaux, terminés, représenteront une somme totale d'environ 7,364,000 heures de travail pour les ouvriers travaillant au bâtiment. Ces heures de travail correspondent à la moitié environ du coût des immeubles.

Les matériaux entrant dans les immeubles pour l'autre moitié du coût, exigent aussi, pour leur fabrication, un très grand nombre d'heures de travail. Ce nombre d'heures est difficile à évaluer, mais il n'est pas exagéré de dire qu'il peut atteindre 90 p. c., soit, en l'occurrence : $7,364,000 \times \frac{90}{100}$

$= 6,627,600$ heures de travail.
100

Il faut ajouter que l'encouragement donné sous forme de primes ou de remise de la contribution foncière pendant 10 ans, aux personnes qui se font construire une habitation par des entrepreneurs particuliers, paraît avoir donné des résultats non moins féconds dans la lutte contre le chômage.

Depuis la réinstauration du système, soit à partir du 9 septembre 1935, 18,000 demandes de ce genre sont parvenues au département de la Prévoyance Sociale.

Ce mouvement remarquable se continue actuellement à la cadence de 60 demandes environ par jour.

Il est d'autant plus intéressant qu'il s'étend dans les villages les plus reculés où il recrée l'activité des petits artisans.

On ne saurait omettre, d'autre part, l'intervention si importante de la Caisse Générale d'Épargne et de Retraite en matière d'habitations à bon marché. Cette institution a continué à avancer à ses sociétés de crédit 25,908,000 francs en 1935, 30,515,000 francs du 1er janvier 1936 à fin octobre. Ce dernier chiffre atteindra vraisemblablement 45 millions de francs à la fin de l'année.

Ces résultats remarquables ne doivent pas faire oublier l'ampleur de la tâche restant à réaliser. On sait que l'Union des Villes estime qu'il subsiste plus de 60,000 taudis.

La Société Nationale de la Petite Propriété Terrienne a accordé 360 prêts aux particuliers en 1936.

La question se posait de savoir s'il n'existait pas une sorte de concurrence entre la Société Nationale des Habitations à bon marché et la Société Nationale de la Petite Propriété Terrienne.

In 1935, heeft deze maatschappij, met hare erkende bijmaatschappijen, 245 woningen opgetrokken, waarvan de toewijzing in 1934 werd goedgekeurd.

In 1935 en 1936, hebben deze maatschappijen een aanvang genomen met den bouw van 1,991 woningen, waarvan er 639 zijn voltooid.

Van deze $245 + 1,991 = 2,236$ woningen zijn er gebouwd :

1,238 ter vervanging van krotwoningen;
13 voor slecht gehuisveste groote gezinnen;
82 voor gezinnen van oude lieden;
903 voor de gewone behoeften.

Eens voleindigd, zullen die werken een totale som vertegenwoordigen van ongeveer 7,364,000 werkuren voor de werklieden van het bouwbedrijf. Die werkuren stemmen nagenoeg overeen met de helft van den kostprijs der gebouwen.

De materialen welke de andere helft vertegenwoordigen van den kostprijs der gebouwen, vergen ook, voor hunne vervaardiging, een zeer groot aantal arbeidsuren. Dit aantal uren kan moeilijk worden geraamd, doch het zou niet overdreven zijn te zeggen dat het 90 t. h. kan bereiken, $\frac{90}{100}$

hetzij in onderhavig geval : $7,364,000 \times \frac{90}{100} = 6,627,600$

werkuren.

Er dient bijgevoegd dat de aanmoedigingen onder den vorm van bouwpremiën of van vrijstelling van grondbelasting, gedurende 10 jaar, aan de personen die een woning laten bouwen door private aannemers, geen minder vruchtbare uitslagen lijkt te hebben opgeleverd in den strijd tegen de werkloosheid.

Sedert de wederinvoering van het stelsel, namelijk van 9 September 1935 af, zijn 18,000 aanvragen van dien aard bij het Departement van Sociale Voorzorg toegekomen.

Die merkwaaardige strekking blijft thans aanhouden en bereikt een totaal van ongeveer 60 aanvragen per dag.

Zij is des te belangwekkender, daar zij zich uitstrekt tot de meest afgelegen gemeenten waar zij nieuwe bedrijvigheid bezorgt aan de kleine vaklieden.

Anderzijds, mag de zoo belangrijke tuschenkomst van de Algemeene Spaar- en Lijfrentekas op het stuk van goedkoopere woningen niet uit het oog verloren worden. Die instelling heeft aan hare kredietmaatschappijen voorschotten blijven verleen tot een bedrag van 25,908,000 frank in 1935, 30,515,000 frank van 1 Januari 1936 tot einde October. Dit laatste cijfer zal waarschijnlijk 45,000,000 frank bereiken op het einde van het jaar.

Ondanks die merkwaaardige uitslagen, mag de uitgestrektheid der nog te vervullen taak niet worden vergeten. Men weet dat het Stedenverbond (Union des Villes) van oordeel is dat er nog meer dan 60,000 krotwoningen bestaan.

De Nationale Maatschappij voor den Kleinen Landeigendom heeft, in 1936, 360 leeningen aan particulieren toegestaan.

De vraag werd gesteld of er geen soort mededinging bestond tusschen de Nationale Maatschappij voor Goedkoopere Woningen en de Nationale Maatschappij voor den Kleinen Landeigendom.

Le Conseil des Ministres a décidé de bloquer 15 millions de francs sur le crédit de 40 millions de francs prévu en 1936 pour la Petite Propriété Terrienne.

Le solde a été utilisée comme suit :

1) Achat de 150 hectares de terrain ... fr.	11,000,000
2) Prêts aux particuliers	9,000,000
3) Aménagement des terrains	1,850,000

Sur les 360 prêts accordés aux particuliers, 300, soit les 5/6, ont été affectés à l'achat d'un terrain et à la construction d'une maison sur ce terrain.

Ce chiffre illustre la nécessité d'une coordination avec la Société Nationale des Habitations à bon marché. Cette coordination fait actuellement l'objet des préoccupations de l'O. R. E. C.

Le crédit de 30 millions inscrit au budget extraordinaire de 1937 prévoit non seulement les capitaux à mettre à la disposition de la Société Nationale de la Petite Propriété Terrienne, en vue de lui permettre de faire des avances de fonds aux sociétés agréées, mais aussi les avances à faire à la Ligue Nationale du Coin de Terre.

Le calvaire des formalités administratives.

Nous avons signalé ailleurs qu'un délai de quatre à six mois prend place normalement entre la promesse de subside et l'exécution des travaux entrepris par les communes subsidiées.

Le rapporteur s'est souvent demandé avec curiosité quels entrepôts suffisamment vastes pouvaient contenir le stock de papiers et de plans qui, quotidiennement, s'accumule au département des Travaux Publics.

Il n'est pas extraordinaire que, pour une seule demande de subside, un bourgmestre ou échevin soit tenu de donner 60 ou 80 signatures.

Normalement, un dossier parcourt le calvaire suivant :

Arrivée au service technique provincial qui est surchargé. Le dossier attend plusieurs semaines ou plusieurs mois, l'instant où il sera traité. Si la commune, croyant gagner du temps, a sollicité le concours d'un technicien privé, généralement un architecte, elle doit s'attendre à ce que le dossier lui soit retourné pour observations. Le projet dressé s'en va à Bruxelles, à la Voirie communale pour le subside ordinaire, à la Santé publique pour les égouts, au service de la Résorption du chômage pour le subside de 25 p. c.

Cet examen dure normalement plusieurs semaines. Par la voie hiérarchique, la commune est avisée qu'une promesse de subside lui est octroyée.

De Ministerraad heeft beslist 15 miljoen onaangeroerd te laten op het krediet van 40 miljoen voorzien, in 1936, voor den Kleinen Landeigendom.

Het overschot werd opgebruikt als volgt :

1) Aankoop van 150 hectaren grond ... fr.	11,000,000
2) Leeningen aan particulieren... ..	9,000,000
3) Geschiktmaking der gronden... ..	1,850,000

Op de 360 aan particulieren toegestane leeningen, werden er 300, hetzij de 5/6, aangewend voor den aankoop van een stuk grond en den bouw van een huis op dien grond.

Uit dit cijfer blijkt de noodzakelijkheid eener samenordering der werking met die van de Nationale Maatschappij voor de Goedkoopste Woningen. De O. R. E. C. heeft zich de studie dezer samenordering aangetrokken.

Het krediet van 30 miljoen, uitgetrokken op de buitengewone begroeting voor 1937, voorziet niet alleen de kapitalen welke ter beschikking dienen gesteld van de Nationale Maatschappij van den Kleinen Landeigendom, ten einde deze in de mogelijkheid te stellen voorschotten te verleen aan de erkende maatschappijen, maar tevens voorschotten ten gunste van het Nationaal Verbond van het Werk van den Akker.

De lijdensweg der administratieve formaliteiten.

Elders hebben wij er op gewezen dat een termijn van vier tot zes maanden gewoonlijk verlopen, tusschen het oogenblik van de toezegging der toelagen en de uitvoering der werken ondernomen door de met toelagen gesteunde gemeenten.

De verslaggever was dikwijls benieuwd om te weten welke genoegzaam ruime opslagplaatsen den stapel papier en plans zouden kunnen bevatten die, dagelijks, meer en meer zich ophoopt in het Departement van Openbare Werken.

Het is niet bij uitzondering dat een burgemeester of schepene, voor een enkele aanvraag om toelage, 60 tot 80 handteekeningen moet verstrekken.

Gewoonlijk, wordt volgenden weg door een dossier afgelegd :

Aankomst bij den provincialen technischen dienst die overlast is van werk. Het dossier blijft gedurende talrijke weken of maanden liggen, alvorens behandeld te worden. Zoo de gemeente, met de gedachte van tijd te winnen, de hulp inroept van een privaat technicus, gewoonlijk een bouwkundige, mag zij er zich aan verwachten dat het dossier wordt teruggestuurd wegens opmerkingen. Het opgemaakt ontwerp gaat, te Brussel, naar den dienst der gemeentewegen voor de gewone toelage, naar de Volksgezondheid voor de riolen, naar den dienst voor werkverschaffing voor de toelage van 25 t. h.

Dit onderzoek blijft gewoonlijk verschillende weken aansleepen. Langs hiërarchischen weg, wordt de provincie ingelicht over de toezegging eener toelage.

Il faut préparer l'adjudication : quatre, six ou huit semaines pour un travail un peu important. L'adjudication faite, le dossier repart, pour approbation, toujours par la voie hiérarchique : minimum deux semaines.

Si la Commission des Monuments et des Sites se saisit de l'affaire, il n'est plus possible de fixer un délai raisonnable. Nous comprenons l'intérêt de sauvegarder un site ou un monument, pourvu qu'ils soient réellement intéressants. Mais on ne peut que déplorer la tendance de certains organismes à sortir du cadre de leurs attributions. Surtout lorsque ces organismes n'ont pas de services organisés.

Nous connaissons le cas d'un dossier qui est resté deux mois entre les mains d'un honorable membre de la Commission des Monuments et des Sites, uniquement parce que la période était celle des vacances.

Un gros effort de simplification et d'accélération doit être fait en matières de formalités administratives.

Nous croyons notamment que les villes et les communes, dotées de services techniques réguliers et compétents, devraient être dispensées de l'examen par le service provincial.

Nous ne comprenons pas pourquoi la date de l'adjudication ne pourrait être annoncée, pendant que le dossier retourne au ministère, après que les plans, devis et cahiers des charges ont été approuvés par le Conseil communal.

La Belgique au travail.

Un membre a exprimé le vœu que la politique des grands travaux soit amplifiée encore par la permanence d'un Fonds spécial. Celui-ci serait consacré, en ordre principal, à des fins sociales : écoles, santé, habitation, équipement économique (technique).

**

Pour tout esprit non prévenu, le budget de 1937, prolongement du budget de 1936, témoigne d'un effort persévérant, étendu et courageux.

On peut regretter que notre opinion publique en soit trop imparfaitement informée.

Le budget de 1937, plus encore que celui d'un gouvernement qui a su entreprendre et persévérer, est celui d'un peuple qui s'est repris à travailler et à espérer.

La Commission invite la Chambre à adopter le budget avec la modification qu'elle propose à l'article 118.

Le Rapporteur,

G. TRUFFAUT.

Le Président,

R. de KERCHOVE d'EXAERDE.

De aanbesteding dient voorbereid : vier, zes of acht weken voor een eenigszins belangrijk werk. Eens de aanbesteding gedaan, vertrekt het dossier opnieuw, voor goedkeuring, steeds langs hiërarchischen weg : minimum 2 weken.

Zoo de Commissie voor Monumenten en Natuurschoon de zaak in handen krijgt, kan geen redelijke termijn meer worden bepaald. Wij begrijpen al het belang van de vrijwaring van een oord of van een gebouw, zoo deze werkelijk belangwekkend zijn. Doch, men moet de strekking betreuren van sommige inrichtingen welke meer en meer buiten het raam van hunne bevoegdheid treden. Dit, vooral, wanneer die organismen over geen ingerichte diensten beschikken.

Wij kennen het geval van een dossier dat, gedurende twee maanden, in handen is gebleven van een achtbaar lid van de Commissie voor Monumenten en Natuurschoon, alleenlijk omdat het vacantielijd was.

Een groote poging tot vereenvoudiging en bespoediging dient gedaan op gebied van administratieve formaliteiten.

Wij meenen, namelijk, dat de steden en gemeenten, beschikkende over regelmatige en bevoegde technische diensten, aan het onderzoek door den provincialen dienst zouden moeten worden onttrokken.

Wij begrijpen niet waarom de datum der aanbesteding niet zou mogen worden aangekondigd, terwijl het dossier terugkeert naar het ministerie, nadat de plans, bestekken en lastenkohieren werden goedgekeurd door den gemeenteraad.

België aan den arbeid.

Een lid heeft den wensch uitgedrukt dat de politiek der Groote Werken nog zou worden uitgebreid door de bestendigheid van een bijzonder Fonds. Dit zou zich vooral bezig houden met sociale doeleinden : scholen, gezondheid, woningen, economische (technische) uitrusting.

**

Voor ieder onbevooroordeeld waarnemer, geeft de begroting voor 1937, voortzetting van de begroting voor 1936, blijk van een volhardende, omvangrijke en moedige inspanning.

Men mag betreuren dat onze openbare meening hiervan niet genoeg op de hoogte is.

De begroting voor 1937, meer nog dan die van een Regeering welke heeft kunnen ondernemen en volharden, is die van een volk dat opnieuw aan 't werken en aan 't hopen is gegaan.

De Commissie verzoekt de Kamer de begroting te willen goedkeuren met de wijziging die zij aan artikel 118 voorstelt.

De Verslaggever,

G. TRUFFAUT.

De Voorzitter,

R. de KERCHOVE d'EXAERDE.

AMENDEMENT PROPOSE PAR LA COMMISSION.

Rédiger l'article 118 comme suit :

Art. 118. — Subsidés ou avances extraordinaires à des communes ou autres organismes publics, pour faciliter la mise en œuvre de travaux de distributions d'eau, de gaz, d'électricité et autres travaux directement rentables; exceptionnellement, avec l'autorisation du Ministre de l'Intérieur, subsidés ou avances à des communes en vue de faire face à des besoins extraordinaires d'assistance résultant de la crise 40,000,000 fr.

AMENDEMENT DOOR DE COMMISSIE VOORGESTELD.

Artikel 118 doen luiden als volgt :

Art. 118. — Buitengewone subsidiën of voorschotten aan gemeenten of andere openbare organismen, om den aanvang van werken voor water-, gas-, electriciteitsvoorziening te vergemakkelijken alsook van andere rechtstreeks productieve werken; uitzonderlijk, met de machtiging van den Minister van Binnenlandsche Zaken, subsidiën of voorschotten aan gemeenten, om het hoofd te kunnen bieden aan buitengewone behoeften van bijstand wegens de crisis 40,000,000 fr.

ANNEXE I.

BIJLAGE I.

Budget des dépenses extraordinaires de l'exercice 1935.
Begroting der buitengewone uitgaven voor het dienstjaar 1935.

SITUATION AU 30 SEPTEMBRE 1936. — TOESTAND OP 30 SEPTEMBER 1936.

Articles Artikelen 1	Montant des — <i>Bedrag der</i>				
	crédits <i>kredieten</i> 2	liquidations <i>uitbetalingen</i> 3	Reports à l'exercice 1936 <i>Overdrachten naar dienstjaar 1936</i> 4	Total des engagements (colonnes 3 et 4) <i>Totaal der verbintenissen (kolommen 3 en 4)</i> 5	Crédit disponible <i>Beschikbaar krediet</i> 6
22 ¹⁰ Routes: construction ... <i>Wegen : aanleg.</i>	59,000,000.—	29,943,131.49	24,990,745.36	54,933,876.85	4,066,123.15
22 ²⁰ Acquisition terrains ... <i>Aankoop van gronden.</i>	18,000,000.— (5,000,000 CS)	22,808,809.53	—	22,808,809.53	191,190.47
23 Ecole normale Blankenberghe ... <i>Normaalschool te Blankenberge.</i>	25,000.—	11,824.77	—	11,824.77	13,175.23
24 Musées Cinquantenaire ... <i>Musea van Jubelpaleis.</i>	300,000.—	143,360.17	33,333.33	176,693.50	123,306.50
25 Palais Cinquantenaire, antiquités. <i>Jubelpaleis, oudheden.</i>	500,000.—	270,980.82	—	270,980.82	229,019.18
26 Palais du Roi; Bruxelles... <i>Paleis van den Koning, Brussel.</i>	3,700,000.—	1,957,454.32	1,184,593.—	3,142,047.32	557,952.66
27 Hôtel Gov. provincial, Hasselt ... <i>Prov. Gouvernementsgebouw, Hasselt.</i>	200,000.—	46,000.—	141,612.66	187,612.66	12,387.34
28 Parc Léopold, Musée Géologique... <i>Leopoldspark, Geologisch Museum.</i>	1,500,000.—	1,494,363.56	—	1,494,363.56	5,636.44
29 Casernement des Gendarmeries ... <i>Kazerneering Rijkswacht.</i>	2,825,000.—	1,788,523.26	937,487.30	2,726,010.56	318,989.44
30 Port d'Ostende ... <i>Haven van Oostende.</i>	15,250,000.—	13,176,212.02	2,869,809.92	15,046,021.94	203,978.06
31 Port de Nieuport ... <i>Haven van Nieuwpoort.</i>	3,550,000.—	2,027,525.—	37,000.—	2,064,525.—	1,485,475.—
32 Port de Zeebrugge ... <i>Haven van Zeebrugge.</i>	1,550,000.—	1,238,259.95	311,740.05	1,550,000.—	—
33 Côte ... <i>Kust.</i>	2,345,000.—	1,785,122.36	445,000.—	2,230,122.36	114,877.64
34 Escaut ... <i>Schelde.</i>	15,805,000.—	5,520,749.86	6,171,497.53	11,692,247.39	4,112,752.61
35 Lys... <i>Leie.</i>	4,860,000.—	1,716,910.32	3,077,224.91	4,794,135.23	65,864.77

		Montant des — Bedrag der				
Articles Artikelen		crédits kredieten	liquidations uitbetalingen	Reports à l'exercice 1936 <i>Overdrachten naar dienstjaar 1936</i>	Total des engagements (colonnes 3 et 4) <i>Totaal der verbintenissen (kolommen 3 en 4)</i>	Credit disponible <i>Beschikbaar krediet</i>
				1936 4	5	6
36	Canal Roulers-Lys... .. <i>Kanaal Roeselare-Leie.</i>	2,150,000.—	282,502.22	1,829,438.36	2,111,940.58	36,059.42
37	Canal Bossuyt-Courtrai <i>Kanaal Bossuit-Kortrijk.</i>	775,000.—	528,545.93	174,559.51	703,105.44	71,894.56
38	Dendre <i>Dender.</i>	3,025,000.—	946,174.16	164,810.06	1,110,984.22	1,914,015.73
39	Canal Selzete a/M. du Nord <i>Kanaal Zelzete-Noordzee.</i>	425,000.—	223,553.45	93,529.80	322,083.25	102,916.75
40	Senne <i>Zenne.</i>	2,500,000.—	326,718.78	2,150,000.—	2,476,718.78	23,281.22
41	Nèthes <i>Nethen.</i>	1,425,000.—	216,864.90	1,156,000.—	1,372,864.90	52,135.10
42	Moervaart-Durme <i>Moervaart-Durme.</i>	2,195,000.—	2,171,686.74	—	2,171,686.74	23,313.26
43	Meuse... .. <i>Maas.</i>	3,525,000.—	2,259,858.44	1,256,208.07	3,516,066.51	8,933.49
44	Canal de Charleroi <i>Kanaal van Charleroi.</i>	2,800,000.—	1,397,885.99	1,389,306.49	2,787,192.48	12,807.52
45	Canal du Centre <i>Kanaal van het Centrum.</i>	850,000.—	212,039.51	602,335.06	814,374.57	35,625.43
46	Canal Mons-Condé et la Haine... .. <i>Kanaal Bergen-Condé en Hainervier.</i>	525,000.—	69,729.68	217,664.50	287,394.18	237,605.82
47	Canal Pommerœul-Antoing <i>Kanaal Pommerœul-Antoing.</i>	525,000.—	399,078.50	120,674.10	519,752.60	5,217.40
48	Canal Blaton-Ath... .. <i>Kanaal Blaton-Ath.</i>	570,000.—	414,207.91	151,066.21	265,274.15	304,725.85
49	Escaut Maritime... .. <i>Zeeschelde.</i>	500,000.—	406,398.60	75,000.—	481,398.69	18,601.31
50	Canal Gand-Terneuzen... .. <i>Kanaal Gent-Terneuzen.</i>	800,000.—	58.60	—	58.60	799,941.40
51	Canal Gand-Bruges-Ostende <i>Kanaal Gent-Brugge-Oostende.</i>	4,715,000.—	528,000.22	1,408,262.13	1,934,271.35	2,780,728.65
52	Canal de dérivation de la Lys <i>Afleidingskanal der Leie.</i>	775,000.—	474,744.35	288,000.—	762,744.35	12,255.65

Montant des — Bedrag der

Articles Artikelen		crédits kredieten	liquidations uitbetalingen	Reports à l'exercice 1936 <i>Overdrachten naar dienstjaar 1936</i>	Total des engagements (colonnes 3 et 4) <i>Totaal der verbintenissen (kolommen 3 en 4)</i>	Crédit disponible <i>Beschikbaar krediet</i>
				4	5	6
53	Canal de Loo <i>Loorvaart.</i>	925,000.—	394,930.71	204,000.—	598,930.71	326,069.29
54	Canal Nieuport-Dunkerque <i>Kanaal Nieuwpoort-Duinkerken.</i>	1,325,000.—	44,645.50	—	44,645.50	1,280,354.50
55	Yser <i>Yzer.</i>	725,000.—	11,313.20	32,579.15	43,892.35	681,107.65
56	Canal Ypres-Yser <i>Kanaal Ieper-Yzer.</i>	542,000.—	311,547.15	4,424.77	316,271.92	225,728.08
57	Canal évac. eaux Sud de Bruges ... <i>Afvoerkanaal water Zuiden van Brugge.</i>	205,000.—	201,476.27	3,523.73	205,000.—	—
58	Barrages de la Vesdre... .. <i>Afdammingen-Vesder.</i>	100,000.— (150,000 CS)	203,973.94	—	203,973.94	46,026.16
59	Voirie communale, subside <i>Gemeentewegen, toelagen.</i>	8,775,000.—	8,765,022.—	—	8,765,022.—	9,978.—
60	Subvention Office de Navigation... <i>Toelage Dienst der Schepenvaart.</i>	5,000,000.—	5,000,000.—	—	5,000,000.—	—
61	Port de Zeebrugge <i>Haven van Zeebrugge.</i>	570,250.—	570,221.56	—	570,221.56	28.44
62	Epuration eaux d'égouts... .. <i>Zuivering rioolwater.</i>	3,000,000.—	—	—	—	3,000,000.—
62 ^{bis}	Epuration eaux Espierres <i>Zuivering Spierewateren.</i>	1,000,000.—	304,006.09	695,993.91	1,000,000.—	—
62 ²⁰	Port de Blankenberghe <i>Haven van Blankenberge.</i>	39,870.—	37,148.96	—	37,148.96	2,721.04
62 ⁸⁰	Palais de Justice, Gand <i>Justitiepaleis, Gent.</i>	185,000.—	101,275.18	53,562.72	154,837.90	30,162.10
62 ⁹⁰	Canaux brabançons... .. <i>Brabantse kanalen.</i>	648.—	648.—	—	648.—	—
63	Trav. chômage, Voirie communale. <i>Werken tot bestrijding werkloos- heid. Gemeentewegen.</i>	50,000,000.—	22,343,570.—	7,365,962.—	29,709,532.—	20,290.468.—
65	Subvention Fonds de crise <i>Toelage Crisisfonds.</i>	200,000,000.—	44,861,528.—	135,038,072.—	179,899,600.—	20,100,400.—

Montant des — Bedrag der

Articles Artikelen	crédits kredieten	liquidations uitbetalingen	Reports à l'exercice 1936 <i>Overdrachten naar dienstjaar 1936</i>	Total des engagements (colonnes 3 et 4) <i>Totaal der verbintenissen (kolommen 3 en 4)</i>	Crédit disponible <i>Beschikbaar krediet</i>
1	2	3	4	5	6
22 ^{1a} Routes: constructions... <i>Wegen: aanleg.</i>	45,000.— CS	44,771.05	—	44,771.05	228.95
22 ^{2a} Routes: acquisitions... <i>Wegen: aankoop.</i>	40,000.— CS	37,152.56	—	37,152.56	2,847.44
62 ^{1er} Hôtel Gouv. provincial, Anvers... <i>Provinciaal Gouvernementsgebouw, Antwerpen.</i>	700.— CS	673.16	—	673.16	26.81
62 ^{1a} Canal Plasschendaele-Nieuport... <i>Kanaal Plasschendaele-Nieuwpoort.</i>	7,250.— CS	7,233.12	—	7,233.12	16.88
62 ^{5a} Port de Zeebrugge... <i>Haven van Zeebrugge.</i>	318,550.— CS	318,535.03	—	318,535.03	14.97
62 ^{7a} Restitution minima salaires... <i>Terugbetaling minima-loonen.</i>	200,000.— CS	52,731.62	—	52,731.62	147,268.38
Totaux... fr. <i>Totalen.</i>	435,864,268.—	177,097,987.50	194,680,016.66	371,778,004.16	64,086,263.84
Grands travaux... <i>Groote werken.</i>		219,478,732.61		219,478,732.61	
Fonds des routes... <i>Wegenfonds.</i>		157,179,700.21		157,179,700.21	
		553,758,420.32		749,436,436.98	

ANNEXE II.

BIJLAGE II.

Budget des dépenses extraordinaires de l'exercice 1936.
Begroting der buitengewone uitgaven voor het dienstjaar 1936.

SITUATION AU 16 NOVEMBRE 1936. — TOESTAND OP 16 NOVEMBER 1936.

		Montant des — Bedrag der				
			engagements	engagements	Total des engagements	
Articles		crédits	définitifs	provisoires	(colonnes 3 et 4)	
Artikelen		kredieten	definitieve	voorloopige	Totaal der uitgaven	
1		2.	uitgaven	uitgaven	(kolommen 3 en 4)	
			3	4	5	
					6	
Budget extraordinaire 1936. Buitengewone begroting 1936.						
40	Casernement de Gendarmerie <i>Rijkswachtkazerneering.</i>	2,164,000.—	652,341.69	971,158.—	1,623,499.69	540,500.31
41	Port d'Ostende <i>Haven van Oostende.</i>	32,100,000.—	27,576,549.72	1,523,450.28	29,100,000.—	3,000,000.—
42	Port de Nieuport <i>Haven van Nieuwpoort.</i>	5,750,000.—	2,377,771.43	3,372,228.57	5,750,000.—	
43	Port de Zeebrugge <i>Haven van Zeebrugge.</i>	1,250,000.—	1,250,000.—	—	1,250,000.—	—
44	Côte <i>Kust.</i>	5,200,000.—	3,363,451.87	1,659,548.13	5,023,000.—	187,000.—
45	Escaut <i>Schelde.</i>	13,275,000.—	2,549,893.43	4,225,106.57	6,775,000.—	6,500,000.—
46	Lys <i>Leie.</i>	9,000,000.—	1,687,768.94	1,312,231.06	3,000,000.—	6,000,000.—
47	Canal de Roulers à la Lys <i>Kanaal Roeselare-Leie.</i>	2,700,000.—	161,889.46	2,538,110.54	2,700,000.—	—
48	Canal de Bossuyt à Courtrai <i>Kanaal Bossuit-Kortrijk.</i>	300,000.—	—	300,000.—	300,000.—	—
49	Dendre et canal de Blaton à Ath <i>Dender en Kanaal Blaton-Aat.</i>	9,000,000.—	—	9,000,000.—	9,000,000.—	—
50	Canaux de Zelzaete à la mer du Nord et canal de dériv. de la Lys. <i>Kanalen van Zelzate naar Noordzee en zijkanaal van de Leie.</i>	500,000.—	—	500,000.—	500,000.—	—
51	Canal d'évacuation des eaux du Sud de Bruges... .. <i>Afwateringskanaal voor het water ten Zuiden van Brugge.</i>	100,000.—	—	—	—	100,000.—
52	Canal d'Ypres à l'Yser <i>Kanaal Ieper-IJzer.</i>	200,000.—	42,615.20	157,384.80	200,000.—	—

Montant des — *Bedrag der*

Articles <i>Artikelen</i> 1	crédits <i>kredieten</i> 2	engagements définitifs <i>definitieve uitgaven</i> 3	engagements provisaires <i>voorloopige uitgaven</i> 4	Total des engagements (colonnes 3 et 4) <i>Totaal der uitgaven</i> (kolommen 3 en 4) 5	Crédit disponible <i>Beschikbaar krediet</i> 6
53 Moervaart, Zuidlede et Durme ... <i>Moervaart, Zuidlede en Durme.</i>	3,725,000.—	1,862,216.72	908,000.—	2,770,216.72	954,783.28
54 Meuse... <i>Maas.</i>	5,600,000.—	578,874.83	350,000.—	928,874.83	4,671,125.17
55 Semois... <i>Semois.</i>	150,000.—	—	—	—	150,000.—
56 Canal de Charleroi... <i>Kanaal van Charleroi.</i>	5,600,000.—	4,373,361.37	8,000.—	4,381,361.37	1,218,638.63
57 Canal de Pommerœul à Antoing... <i>Kanaal van Pommerœul naar An- toing.</i>	500,000.—	156,255.56	38,500.—	194,755.56	305,244.44
58 Escaut maritime... <i>Zeeschelde.</i>	700,000.—	262,399.66	5,000.—	267,399.66	432,600.34
59 Canal de Gand, par Bruges, à Os- tende... <i>Kanaal Gent-Oostende over Brugge.</i>	2,850,000.—	1,070,104.90	1,023,000.—	2,095,104.90	754,895.10
60 Canal de dérivation de la Lys... <i>Zijkanaal van de Leie.</i>	1,750,000.—	—	1,750,000.—	1,750,000.—	—
61 Canal de Gand à Terneuzen... <i>Kanaal Gent-Terneuzen.</i>	600,000.—	236,189.33	—	236,189.33	363,810.67
62 Senne... <i>Zenne.</i>	9,000,000.—	9,000,000.—	—	9,000,000.—	—
63 Canal de Plasschendaële à Nieuport <i>Kanaal Plasschendaële-Nieuwpoort.</i>	500,000.—	398,470.27	—	398,470.27	101,529.73
64 Canal de Nieuport à Dunkerque... <i>Kanaal Nieuwpoort-Duinkerke.</i>	1,400,000.—	1,400,000.—	—	1,400,000.—	—
65 Yser... <i>IJzer.</i>	500,000.—	—	25,000.—	25,000.—	475,000.—
66 Dyle... <i>Dijle.</i>	70,000.—	—	—	—	70,000.—
67 Acquisitions de terrains. Voies hy- drauliques... <i>Aankoop van gronden. Waterwegen.</i>	5,000,000.—	2,002,025.45	1,000,000.—	3,002,025.45	1,997,974.55
68 Port de Zeebrugge... <i>Haven van Zeebrugge.</i>	600,000.—	108,189.54	—	108,189.54	493,810.46

Montant des — Bedrag der

Articles Artikelen		crédits kredieten	engagements définitifs definitieve uitgaven	engagements provisoires voorloopige uitgaven	Total des engagements (colonnes 3 et 4) Totaal der uitgaven (kolommen 3 en 4)	Crédit disponible Beschikbaar krediet
1		2	3	4	5	6
69	Construction, redress., etc., routes. <i>Aanleg, rechttrekking enz., wegen.</i>	95,000,000. -	68,361,691.31	28,815,129.67	97,176,821. —	2,176,821. —
70	Acquisition de terrains, routes... (5,000,000 transfert à l'art. 69.) <i>Aankoop van gronden voor wegen.</i> (5,000,000 overdr. naar art. 69.)	50,000,000. —	22,094,875.98	2,000,000. —	24,094,875.98	25,905,124.02
71	Construction de routes nouvelles ... (20,000,000 transfert à l'art. 69.) <i>Aanleg van nieuwe wegen.</i> (20,000,000 overdr. naar art. 69.)	101,000,000. —	210,045. —	6,120,000. —	6,330,126. —	94,369,874. —
72	Palais du Cinquantenaire ... <i>Eeuwfeestpaleis.</i>	7,000,000. —	55,000. —	10,000. —	65,000. —	6,935,000. —
73	Musée d'Histoire naturelle... <i>Natuurhistorisch Museum.</i>	10,000,000. —	9,949,792.91	50,000. —	9,999,792.91	207.09
74	Laboratoire de chimie à Tervueren. <i>Scheikundig laboratorium, te Tervuren.</i>	200,000. —	—	200,000. —	200,000. —	—
75	Bibliothèque Albertine ... <i>Albertina.</i>	5,000,000. —	—	—	—	5,000,000. —
76	Construction de nouv. bâtiments... <i>Oprichting van nieuwe gebouwen.</i>	7,500,000. —	—	—	—	7,500,000. —
77	Construction Palais des Princes- Evêques. Achèvement ... <i>Bouw Paleis Prins-Bischoppen (Voltooiing).</i>	1,200,000. —	—	700,000. —	700,000. —	500,000. —
78	Aménagement de locaux existants, acquisition et construction de nouveaux bâtiments ... <i>Inrichting van bestaande lokalen, aankoop en bouwen van nieuwe lokalen.</i>	7,000,000. —	4,420,060.02	1,915,700. —	6,335,760.02	664,239.98
79	Casernement des gendarmeries... <i>Rijkswachtkazerneering.</i>	4,000,000. —	1,223,896.34	25,000. —	1,248,896.34	2,751,103.66
80	Port d'Ostende ... <i>Haven van Oostende.</i>	5,200,000. —	5,200,000. —	—	5,200,000. —	—
81	Port de Zeebrugge... <i>Haven van Zeebrugge.</i>	5,950,000. —	2,342,051.77	100,000. —	2,442,051.77	2,507,948.23

Montant des -- Bedrag der

Articles Artikelen		crédits kredieten	engagements définitifs definitieve uitgaven	engagements provisoires voorloopige uitgaven	Total des engagements (colonnes 3 et 4) Totaal der uitgaven (kolommen 3 en 4)	Crédit disponible Beschikbaar krediet
1		2	3	4	5	6
82	Escaut... .. <i>Schelde.</i>	17,825,000.—	5,418,784.86	4,406,215.14	9,825,000.—	8,000,000.—
83	Espierres... .. <i>Spierre.</i>	2,000,000.—	—	10,000.—	10,000.—	1,990,000.—
84	Canal de Mouscron à l'Escaut... .. <i>Kanaal Moeskroen-Schelde.</i>	100,000.—	—	10,000.—	10,000.—	90,000.—
85	Dendre et Canal de Blaton à Ath... .. <i>Dender en kanaal Blaton-Aat.</i>	3,000,000.—	536,762.98	1,563,237.02	2,100,000.—	900,000.—
86	Canal d'Ypres à Comines <i>Kanaal Ieper-Komen.</i>	10,000,000.—	52,525.—	40,000.—	92,525.—	9,907,475.—
87	Nèthes... .. <i>Nethen.</i>	10,000,000.—	282,807.62	20,000.—	302,807.62	9,697,192.38
88	Moervaart, Zuidlede et Durme... .. <i>Moervaart Zuidlede en Durme.</i>	275,000.—	274,998.15	—	274,998.15	1.85
89	Meuse <i>Maas.</i>	5,000,000.—	860,000.—	—	860,000.—	4,140,000.—
90	Canal de Charleroi... .. <i>Kanaal van Charleroi.</i>	14,400,000.—	928,280.—	40,000.—	968,280.—	13,431,720.—
91	Canal du Centre <i>Kanaal van het Centrum.</i>	1,600,000.—	—	100,000.—	100,000.—	1,500,000.—
92	Rupel... .. <i>Rupel.</i>	500,000.—	—	500,000.—	500,000.—	—
93	Canal de Gand à Ostende... .. <i>Kanaal Gent-Oostende.</i>	17,500,000.—	3,621,303.84	9,378,696.16	13,000,000.—	4,500,000.—
94	Canal de Gand à Terneuzen... .. <i>Kanaal Gent-Terneuzen.</i>	2,000,000.—	—	20,000.—	20,000.—	1,980,000.—
95	Canal de Plasschendaele à Nieuport <i>Kanaal Plasschendale-Nieuwpoort.</i>	1,000,000.—	2,250.—	—	2,250.—	997,750.—
96	Canal de Nieuport à Dunkerque <i>Kanaal Nieuwpoort-Duinkerke.</i>	1,200,000.—	—	1,200,000.—	1,200,000.—	—
97	Borinage (1,000,000.— Indisponibilité.) <i>Borinage.</i> (1,000,000.— onbeschikbaar.)	89,000,000.—	9,927,289.43	5,200,000.—	15,027,289.43	73,972,710.57

Montant des — Bedrag der

Articles Artikelen 1	crédits kredieten 2	engagements définitifs definitieve uitgaven 3	engagements provisoires voorloopige uitgaven 4	Total des engagements (colonnes 3 et 4) Totaal der uitgaven (kolommen 3 en 4) 5		Crédit disponible Beschikbaar krediet 6
98 Acquisition de terrains. Voies hydrauliques ... <i>Aankoop van gronden. Waterwegen.</i>	15,000,000.—	1,294,597.36	100,000.—	1,394,597.36		13,605,402.64
99 Office de Navigation ... <i>Dienst der scheepvaart.</i>	15,000,000.—	15,000,000.—	—	15,000,000.—		—
100 Epuration des eaux de la Vesdre ... <i>Zuivering van het Vesdre-water.</i>	30,000,000.—	15,672,322.50	14,327,677.50	30,000,000.—		—
101 Epuration des eaux du Piéton... <i>Zuivering van het water van de Piéton.</i>	6,000,000.—	—	—	—		6,000,000.—
102 Stations d'épuration d'eau d'égouts <i>Zuiveringsstation voor rioolwater.</i>	4,000,000.—	—	5,000.—	5,000.—		3,995,000.—
103 Voirie communale. Subsidés... <i>Gemeentewegen. Toelagen.</i>	10,000,000.—	8,801,409.—	—	8,801,409.—		1,198,591.—
104 Travaux destinés à remédier au chômage ... <i>Buitengewone toelagen voor de werkloosheid.</i>	60,000,000.—	50,299,628.—	—	50,299,628.—		9,700,372.—
105 Subsidés extraordinaires pour la résorption du chômage ... <i>Buitengewone toelagen voor de werkverschaffing.</i>	200,000,000.—	35,401,790.—	—	35,401,790.—		164,598,210.—
106 Salaires et frais de déplacements... <i>Loon en reiskosten.</i>	3,000,000.—	1,583,235.24	540,000.—	2,123,235.24		876,764.76
107 Urbanisation d'agglomérations ... <i>Urbanisatie van agglomeraties.</i>	20,000,000.—	36,000.—	—	36,000.—		19,964,000.—
108 Subsidés ou avances aux communes (Distribution d'eau, etc.)... <i>Toelagen of voorschotten aan de gemeenten (Watervoorziening, enz.)</i>	24,000,000.—	10,740,000.—	4,969,000.—	15,709,000.—		8,991,000.—
109 Avances remboursables à l'intervention de l'O. R. E. C.... <i>Voorschotten terugbetaalbaar door bemiddeling van de D. E. H.</i>	12,000,000.—	12,000,000.—	—	12,000,000.—		—
Totaux. — Totalen ...	1,015,234,000.—			456,634,221.14		538,665,420.84

ANNEXE III.

BIJLAGE III.

Crédits votés par la Législature pour les exercices 1931 à 1936, pour travaux routiers.

Kredieten goedgekeurd door de Wetgevende Macht voor de dienstjaren 1931 tot 1936, voor de uitvoering van wegwerken.

Années Jaren	Budget ordinaire (entretien) <i>Gewone begroting</i> (onderhoud)	Budget extraordin. (constructions) <i>Buitengew. begr.</i> (aanleg)	Fonds des routes <i>Wegenfonds</i>	Acquisition de terrains <i>Aankoop van</i> <i>gronden</i>	Constructions de routes spéciales (Autoroutes) <i>Aanleg van</i> <i>bijzondere wegen</i> (Autobanen)
1931	103,000,000	50,000,000	100,000,000	---	---
1932	103,000,000	71,500,000	28,350,000	---	---
1933	76,500,000	59,500,000	125,000,000	---	---
1934	80,000,000	60,000,000	70,000,000	20,000,000	---
1935	62,855,000	59,000,000	140,000,000	18,000,000	---
1936	75,400,000	70,000,000	140,000,000	55,000,000	121,000,000

ANNEXE IV.

BIJLAGE IV.

Circulaire à MM. les Gouverneurs.

Ministère des Travaux Publics
et de la
Résorption du Chômage

Bruxelles, 16/11/36.

Administration
de la Voirie Communale

N° A G III

Monsieur le Gouverneur,

J'ai l'honneur de vous faire connaître les règles qui, à l'avenir, seront appliquées pour l'octroi de subsides à l'intervention du service de la voirie communale, pour l'amélioration de chemins communaux.

Les demandes relatives aux subsides sont adressées au Ministre par l'intermédiaire du Gouverneur de la province, accompagnées des dossiers constitués conformément aux instructions en vigueur. Cet envoi a lieu avant la mise en adjudication des travaux.

La promesse de subside à la commune, à la wateringue ou au polder s'obtient après examen et approbation du projet. Tout en prenant les dispositions nécessaires pour le prompt règlement de son intervention, le département ne peut cependant assumer aucune conséquence résultant du retard ou même du non-paiement du subside promis. L'engagement souscrit est, en effet, conditionnel : son exécution est subordonnée à l'octroi, par la législation, des crédits

Omzendbrief aan de HH. Gouverneurs.

Ministerie van Openbare Werken
en
Werkverschaffing

Brussel, 16/11/36.

Bestuur
der Gemeentewegen

N° A G III

Mijnheer de Gouverneur,

Ik heb de eer U de regels te doen kennen, die voortaan zullen gelden bij het verleenen van toelagen, door bemiddeling van den dienst der gemeentewegen, voor het verbeteren van gemeentewegen.

De verzoeken betreffende de toelagen worden langs den Gouverneur der Provincie om aan den Minister gestuurd, vergezeld van de dossiers overeenkomstig de van kracht zijnde voorschriften opgemaakt. Bedoeld inzenden geschiedt vóór het aanbesteden der werken.

De toezegging van toelage aan de gemeente, de watering of den polder wordt verkregen na onderzoek en goedkeuring van het ontwerp. Alhoewel het Departement de noodige schikkingen zal treffen voor een prompte vereffening van zijn bijdrage, kan het nochtans geen enkel gevolg op zich nemen, dat uit de vertraging of zelfs uit de niet-betaling van de beloofde toelage zou voortspuiten. De onderschreven verbintenis is immers voorwaardelijk; de uitvoering er

nécessaires à l'exécution par l'administration subventionnée de toutes les conditions qui lui sont imposées, soit en vertu des instructions générales du département, soit par la dépêche d'approbation du projet. Le Ministre se réserve d'apprécier si l'administration subventionnée s'est conformée aux conditions imposées.

Le montant définitif de l'intervention de l'Etat sera fixé d'après le décompte de l'entreprise auquel seront jointes toutes les pièces justificatives que le département jugera opportun de réclamer.

Le taux de cette intervention est déterminé lors de l'approbation du projet en se basant sur les règles détaillées ci-après.

Peuvent être portés en compte pour le calcul du subside :

1° Le prix de l'entreprise, tel qu'il est déterminé par l'adjudication publique des travaux;

2° Les frais généraux, honoraires pour rédaction du projet et direction des travaux, coût de la surveillance permanente et frais de brevets. Tous ces frais sont limités par les instructions qui suivent et le tableau ci-joint des tarifs maxima admis.

Tout subside sera refusé pour les ouvrages et les fournitures dont l'exécution a été entamée ou qui ont été adjugés sans approbation préalable du département. Cette réserve s'applique aussi aux ouvrages et aux fournitures supplémentaires.

*Taux divers d'intervention et nature
des ouvrages subventionnés.*

Les travaux sont subventionnés à raison de l'intérêt qu'ils offrent pour la circulation générale.

Sont compris parmi ces travaux les terrassements pour réaliser l'assiette du chemin y compris les fossés latéraux, les revêtements des chaussées, les bordures de trottoir, les revêtements durs des trottoirs en dehors des agglomérations, sauf les réserves ci-après concernant les pistes cyclables comportant au moins une fondation en cendrées et une couche de roulement en poussier de porphyre, grenailles, etc., les canalisations servant à l'écoulement des eaux superficielles du chemin.

Il n'est point accordé de subside pour des travaux qui ne comprendraient que des terrassements, des encendremens ou des empièremens en briquillons ni pour l'aménagement d'un chemin dont la chaussée n'aurait pas trois mètres au moins de largeur.

Pour les empièremens des chemins vicinaux de grande communication, la largeur à réaliser ne peut être inférieure à 4 mètres.

Sont admis au bénéfice des subsides, des largeurs de revêtements de chaussées, qui sont des multiples de 2.50 m. ou de 3 mètres, ou des combinaisons de ces deux largeurs, à la condition de réserver pour les trottoirs des largeurs convenables de 1.50 m. à 5 mètres. La largeur totale des revêtements de chaussée à porter en compte pour le calcul du subside, ne peut toutefois pas dépasser 9 mètres sauf pour des cas spéciaux, suivant décision du ministre.

van is afhankelijk van het toekennen, door de wetgevende macht, van de noodige kredieten en van het vervullen door het gesubsidieerd bestuur van al de voorwaarden die aan hetzelfde opgelegd werden hetzij krachtens de algemeene voorschriften van het Departement, hetzij door de aanschrijving tot goedkeuring van het ontwerp. De Minister behoudt zich het recht voor te oordeelen of het gesubsidieerd bestuur zich al dan niet naar de opgelegde voorwaarden gevoegd heeft.

Het definitief bedrag van de bijdrage van den Staat zal worden vastgesteld volgens de afrekening der aanneming, waarbij alle bewijsstukken dienen gevoegd die het Departement wenschelijk acht te eischen.

Het beloop van die bijdrage wordt bepaald bij de goedkeuring van het ontwerp aan de hand van de hierna omschreven regels.

Mogen voor het berekenen van de toelage worden in rekening gebracht :

1° De prijs van de aanneming zooals hij bij de openbare aanbesteding der werken werd bepaald.

2° De algemeene onkosten, honoraria voor opmaken van het ontwerp en leiden der werken, kosten van voortdurend toezicht en kosten van brevet. Al deze onkosten worden beperkt door de hierna volgende voorschriften en de hierbij gevoegde tabel der toegelaten maximumtarieven.

Elke toelage zal geweigerd worden voor de werken en de leveringen die zonder voorafgaande goedkeuring van het Departement begonnen of aanbesteed werden. Dit voorbehoud geldt ook voor de bijkomende werken en leveringen.

*Verscheidend tarief der bijdrage en aard
van de gesubsidieerde werken.*

De werken worden gesubsidieerd in verhouding van het belang dat ze voor het algemeen verkeer opleveren.

Onder deze werken zijn begrepen de grondwerken voor het tot stand brengen van de aardebaan met inbegrip van zijsloten, de rijwegverhardingen, de trottoirbanden, de harde trottoirdekken buiten de agglomeraties behoudens de hiernastaaende voorbedingen, de rijwielpaden, die minstens een sintelfundeering en een rijlaag van porfiergruis, steenkorrels, enz... hebben, de leidingen voor afvoer van het oppervlaktewater van den weg.

Er wordt geen toelage verleend voor werken die alleen grondwerken, sintelverhardingen of baksteenpuinverhardingen omvatten, noch voor het geschiktmaken van een weg waarvan de rijwegverharding niet ten minste 3 meter breed zou zijn.

Voor de steenslagverhardingen van de buurtwegen van groot verkeer mag de tot stand te brengen breedte niet minder dan 4 meter bedragen.

Komen voor de toelagen in aanmerking, breedten van rijwegverhardingen, die een veelvoud zijn van 2 m. 50 of 3 meter of een combinatie van deze twee breedten, op voorwaarde voor de trottoirs behoorlijke breedten van 1 m. 50 tot 5 meter te laten. De voor het becijferen van de toelage in rekening te brengen totale breedte der rijwegverhardingen, mag evenwel 9 meter niet overschrijden, tenzij in bijzondere gevallen volgens beslissing van den Minister.

Sous ces réserves, les taux des subsides seront fixés comme suit, dans les dépenses d'approbation des projets :

1° Amélioration et création de chemins vicinaux de grande communication, sur toute leur longueur, la plate-forme ayant au moins 9 mètres de largeur, 50 p. c. ;

2° Amélioration et création de chemins communaux ordinaires, la plate-forme ayant au moins 8 mètres de largeur, 35 p. c. ;

Le cas échéant, des taux intermédiaires entre 35 p. c. et 50 p. c. pourront être consentis, à raison de circonstances spéciales qui donnent au chemin un caractère particulier d'intérêt général, sans qu'il s'agisse de chemins vicinaux de grande communication.

3° Amélioration et création de chemins vicinaux d'intérêt agricole, la plate-forme ayant au moins 5 mètres de largeur, 30 p. c. ;

4° Réfections extraordinaires de chemins vicinaux de grande communication, comprenant :

a) Soit la réfection générale du pavage, par relevé à bout, à neuf ou à vieux ;

b) Soit la réfection de l'empierrement comprenant au moins un rechargement général au moyen de pierraille enrobée, ou un rechargement général en pierraille non enrobée, suivi de deux ou de trois enduisages au goudron déshydraté ou au goudron bitumé, dans l'intervalle de deux ans, le tout avec cylindrage des rechargements.

Pour ces réfections extraordinaires, il sera alloué des subsides de 30 p. c. ;

5° Pour les canalisations servant à l'écoulement des eaux superficielles des chemins, le subside sera de 30 p. c.

Il faut tenir compte encore des réserves qui suivent : la dépense à porter en compte pour le calcul du subside, en ce qui concerne les bordures de trottoir, ne peut dépasser 60 francs par mètre courant de bordure.

Pour les trottoirs à établir à l'occasion de l'amélioration de chemins, dans les agglomérations construites à l'intervention de la Société nationale des Habitations et Logements à bon marché, le subside est calculé comme si les chemins étaient situés en dehors de l'agglomération.

Pour les pavages en pavés de remploi, le subside ne dépasse pas 30 p. c.

Il n'est pas accordé de subsides pour les matériaux mis à la disposition des entrepreneurs par les communes sauf dans le cas où ces matériaux auraient été acquis, par l'intermédiaire de l'administration des Domaines, et proviendrait de travaux effectués aux routes de l'Etat.

A la largeur à prévoir pour la plate-forme du chemin, il faut ajouter les largeurs des fossés latéraux pour avoir la largeur totale de l'assiette du chemin.

Au cas où des projets seraient introduits qui ne prévoiraient pas les largeurs minima exigées ci-dessus, les taux des subsides seraient réduits.

Ouvrages accessoires.

Il arrive que, par suite de modifications apportées à la voirie, il soit nécessaire de construire des ouvrages pour permettre l'accès à des propriétés bâties. Il convient de

Mits deze voorbedingen zullen de belooften der toelagen als volgt in de aanschrijvingen tot goedkeuring der ontwerpen worden vastgesteld :

1° Verbetering en aanleg van buurtwegen van groot verkeer over hun gansche lengte, waarbij de kruin minstens 9 meter breed is, 50 t. h. ;

2° Verbetering en aanleg van gewone gemeentewegen, waarbij de kruin minstens 8 meter breed is, 35 t. h.

Desvoorkomend zullen tusschen 35 t. h. en 50 t. h. liggende belooften kunnen toegestaan worden, wegens speciale omstandigheden die aan den weg een bijzonder karakter van algemeen nut geven dat buurtwegen van groot verkeer geldt ;

3° Verbeteren en aanleggen van landbouwbuiltwegen waarbij de kruin minstens 5 meter breed is, 30 t. h. ;

4° Buitengewone herstellingen van buurtwegen van groot verkeer, omvattend :

a) hetzij algemeene herstelling der bestrating door verstrating met nieuw of oud materiaal ;

b) hetzij de herstelling van de steenslagverharding, welke minstens een algemeene aanvulling door middel van vertind steenslag of een algemeene aanvulling met behulp van niet vertind steenslag gevolgd door twee of drie bestrijkingen met watervrijteer of bitumenteer, in de tijdsruimte van twee jaar, dit alles met walsing der aanvullingen.

Voor deze buitengewone herstellingen zullen toelagen worden toegekend van 30 t. h. ;

5° Voor de leiding tot afvoer van het oppervlaktewater der wegen zal de toelage bedragen, 30 t. h.

Rekening dient verder gehouden met de volgende voorbedingen : de voor het becijferen der toelage in rekening te brengen uitgave, mag, wat de trottoirbanden betreft, 60 frank per strekkende meter, band niet overschrijden.

Voor de trottoirs aan te leggen bij gelegenheid van het verbeteren van wegen in de agglomeraties, gebouwd door tusschenkomst van de Nationale Maatschappij voor Goedkoopke Woningen en Woonvertrekken wordt de toelage berekend alsof de wegen buiten de agglomeratie lagen.

Voor de bestratingen in herbruikte keien, zal de toelage niet meer bedragen dan 30 t. h.

Er worden geen toelagen toegekend voor de materialen die door de gemeenten ter beschikking van de aannemers worden gesteld, behalve wanneer die materialen door bemiddeling van het Bestuur der Domeinen aangekocht en van aan de Rijkswegen uitgevoerde werken afkomstig zouden zijn.

Bij de voor de kruin van den weg te voorziene breedte, moet men de breedten der zijsloten voegen om de totale breedte van de aardebaan van den weg te bekomen.

Ingeval ontwerpen ingediend worden waarbij de hierboven vereischte minimumbreedten niet voorzien zijn, zouden de belooften der toelagen verminderd worden.

Bijkomende werken.

Het gebeurt dat het ingevolge aan den toegebrachte wijzigingen noodig is werken te bouwen om toegang tot de bebouwde eigendommen te verleenen, die werken dienen

les prévoir au projet soumis à l'approbation et dans ce cas ces travaux sont subventionnés.

Il en est de même lorsqu'il y a lieu de modifier des aqueducs qui existent sur les fossés bordant le chemin, ou d'établir des rampes d'accès rendues nécessaires par une modification notable du niveau de la route.

Les ouvrages d'accès à des propriétés non bâties, destinés à améliorer la situation qui existait avant les travaux et qui ne sont pas une conséquence nécessaire des travaux d'amélioration projetés, de même que les aqueducs devenus nécessaires à la suite du creusement de fossés, de l'enlèvement de batardeaux établis sur le domaine public, etc., ne sont pas subventionnés. Il appartient d'ailleurs généralement aux riverains d'en supporter les frais.

Interventions diverses.

Le subside n'est qu'un secours accordé à titre exceptionnel pour l'exécution de travaux qui n'incombent pas à l'Etat, mais qui ont une importance économique notable et qui ne pourraient être réalisés sans l'intervention financière du gouvernement.

La base pour le calcul du subside est la charge financière que l'exécution des travaux entraîne pour l'autorité subventionnée, non compris les frais d'emprises et autres frais accessoires, non subventionnés, dont question dans la présente instruction. Il en résulte que pour établir le montant de la dépense à subventionner par le Département, doivent être déduites toutes les interventions quelconques, volontaires ou obligatoires, des particuliers ou des administrations exception faite du subside spécial pour la résorption du chômage et de la participation provinciale. Parmi ces interventions, il y a lieu de comprendre le produit des taxes pour l'amélioration de la voirie, qui ont pour objet le recouvrement de la dépense subventionnée. L'administration locale est tenue d'indiquer lors de l'introduction de sa demande de subside et de la présentation des décomptes, le montant de ces interventions, sous peine de refus de subside ou d'annulation de la promesse qui aurait été faite.

Emprises dans immeubles bâtis.

En raison de la plus-value considérable que donnent aux propriétés riveraines les travaux de voirie et de la possibilité de récupérer, au besoin, par application d'un règlement-taxe, les frais d'acquisition d'emprises, le prix d'achat des terrains nécessaires à la création ou l'amélioration de chemins communaux, n'intervient pas dans le chiffre de la dépense à subventionner. Toutefois la commune pourra solliciter un subside spécial pour les indemnités relatives aux bâtiments dont la démolition est indispensable à la réalisation des projets et le Département examinera s'il y a lieu d'y donner une suite favorable. A cet effet, une demande spéciale devra être faite et appuyée par une note justifiant le prix d'achat probable ou déjà consenti par l'intéressé.

bij het ter goedkeuring voorgelegd ontwerp te worden voorzien en zullen in dit geval gesubsidieerd worden.

Hetzelfde geldt wanneer bestaande duikers over de langs den weg gelegen slooten dienen gewijzigd of oprillen noodig geworden door een merkelijke wijziging van de hoogteligging van den weg dienen aangelegd.

De werken tot toegang naar onbebouwde eigendommen, die dienen om den vóór de werken bestaanden toestand te verbeteren en geen noodzakelijk gevolg zijn van de ontworpen verbeteringswerken, alsook de duikers die noodig geworden zijn wegens het graven van slooten, het wegnemen van op het openbaar domein aangebrachte afdammingen, enz., worden niet gesubsidieerd. Over het algemeen, overigens, behooren de aangelanden de kosten daarvan te dragen.

Allerhande tusschenkomsten.

De toelage is maar een hulpgeld, bij uitzondering verleend voor het uitvoeren van werken, die niet ten laste van den Staat vallen, maar een aanzienlijk economisch belang hebben en zonder de financiële tusschenkomst van de Regering niet tot stand zouden kunnen gebracht worden.

De grondslag voor het berekenen van de toelage is de financiële last die de uitvoering der werken voor de gesubsidieerde overheid meebrengt, niet inbegrepen de kosten van innemingen en andere niet gesubsidieerde bijkomende kosten, waarvan sprake in deze instructie. Hieruit volgt dat, om het bedrag van de door het Departement te subsidieeren uitgave vast te stellen, moeten afgetrokken worden gelijk welke vrijwillige of verplichte tusschenkomsten van de particulieren of van de besturen, de speciale toelage voor werkverschaffing en het provinciaal aandeel uitgezonderd. Onder deze tusschenkomst dienen begrepen de opbrengst der taksen voor wegverbetering die inwinning van de gesubsidieerde uitgave ten doel hebben. Het plaatselijk bestuur is gehouden, bij het indienen van zij verzoek om toelage en het voorleggen van de afrekeningen, het bedrag van deze tusschenkomsten aan te geven, op straf van weigering van toelage of interkking van de eventueel gedane toezegging.

Innemingen in bebouwde onroerende goederen.

Ten aanzien van de aanzienlijke meerderwaarde die de aanleggende eigendommen door de wegenwerken verkrijgen, en van de mogelijkheid om desnoods door toepassing eener taksverordening, de kosten van aankoop van innemingen, terug in te winnen, komt de aankoop prijs van de gronden, noodig voor het aanleggen of verbeteren van buurtwegen, niet in aanmerking voor het becijferen van de te subsidieeren uitgave. Nochtans, zal de gemeente een speciale toelage mogen vragen voor de vergoedingen betreffende de gebouwen waarvan het afbreken noodzakelijk is voor het verwezenlijken der ontwerpen, en zal het Departement onderzoeken of daar kan worden ingegaan.

Te dien einde, zal een speciaal verzoek moeten gedaan worden, gestaafd door een nota tot verantwoording van den waarschijnlijk of reeds aan den betrokken toegestanden aankoop prijs.

Modifications aux projets approuvés.

A moins que les modifications aient été imposées par les services du Département lors de l'examen du projet, aucun changement ne peut être apporté, sans autorisation préalable, aux documents approuvés qui doivent servir à l'adjudication publique.

Si en cours d'exécution, la nécessité apparaît de modifier les dispositions admises ou de faire exécuter des travaux ou des fournitures supplémentaires, la question sera soumise, dans le plus bref délai, au Département qui examinera s'il y a lieu d'admettre l'urgence et d'accorder son intervention. Cette dernière sera toujours refusée pour les travaux complémentaires qui résultent d'une étude incomplète du projet principal.

Lorsque le prix fixé par l'adjudication dépasse de plus de quinze pour cent le montant de devis, le dossier de l'adjudication est soumis au Département pour approbation préalable.

Classement des chemins dans la voirie vicinale et entretien.

Dans les communes rurales, en vue d'assurer l'entretien des chemins qu'on désire améliorer à l'intervention de l'Etat, il est prescrit de procéder aux formalités prévues par le chapitre III de la loi du 15 avril 1841, 20 mai 1863 sur les chemins vicinaux, si le chemin n'est pas déjà classé dans la voirie vicinale.

En introduisant les projets de travaux d'amélioration, vous voudrez bien, Monsieur le Gouverneur, joindre au dossier un rapport de votre service technique au sujet de la manière dont il est pourvu à l'entretien des chemins vicinaux dans l'étendue du territoire des communes qui demandent l'intervention de l'Etat. Celle-ci sera refusée aux administrations qui ne prennent pas les mesures nécessaires pour assurer la viabilité de la plate-forme des chemins communaux, pour faire curer les fossés latéraux et pour empêcher les empiétements sur la voirie. De plus, si, au cours des visites des fonctionnaires de l'Administration centrale, il est constaté que les travaux d'entretien ne sont pas effectués convenablement, la liquidation des subsides promis pourra être subordonnée à l'exécution des travaux qui seront jugés indispensables.

Délais.

Toute promesse de subside est périmée après le 31 décembre de la deuxième année suivant celle de la date de l'approbation ministérielle, si les travaux n'ont pas été adjugés pendant ce délai.

En vue de permettre d'accomplir en temps voulu les formalités administratives, il y a lieu, d'une manière générale, de prévoir dans les cahiers des charges un délai minimum de deux mois entre la date d'ouverture des soumissions et celle à laquelle l'ordre de commencer les travaux sera donné.

Wijzigingen in de goedgekeurde ontwerpen.

Tenzij bij het onderzoeken van het ontwerp wijzigingen werden opgelegd door de diensten van het Departement, mogen aan de goedgekeurde stukken die voor de openbare aanbesteding moeten dienen, geen wijziging worden toegebracht zonder voorafgaande machtiging.

Indien het tijdens de uitvoering noodig blijkt de aangenomen schikkingen te wijzigen ofwel bijkomende werken of leveringen te doen uitvoeren, zal de kwestie binnen den kortsten tijd worden voorgelegd aan het Departement, dat onderzoeken zal of de spoedeischedheid aangenomen en zijn tusschenkomst verleend dient te worden. Deze tusschenkomst zal steeds worden geweigerd voor bijwerken, die het gevolg zijn van een onvolledige bestudeering van het hoofdontwerp.

Wanneer de door de aanbesteding vastgestelde prijs het bedrag der begroting met meer dan vijftien ten honderd overtreft, wordt het dossier der aanbesteding aan het Departement ter voorafgaande goedkeuring voorgelegd.

Rangschikking der wegen in de buurtwegen en onderhoud.

In de plattelands gemeenten, wordt, ten einde het onderhoud te waarborgen van de wegen die men met de tusschenkomst van den Staat wenscht te verbeteren, de formaliteiten te vervullen, voorgeschreven bij hoofdstuk III der wet van 10 April 1842, 20 Mei 1863 op de buurtwegen, indien de weg niet reeds bij de buurtwegen is gerangschikt.

Bij het indienen van de ontwerpen van verbeteringswerken, gelieve U, Mijnheer de Gouverneur, bij het dossier een verslag van Uw technischen dienst te voegen nopens de wijze waarop voorzien wordt in het onderhoud der buurtwegen binnen het grondgebied van de gemeenten die de tusschenkomst van den Staat vragen. Deze tusschenkomst zal worden geweigerd aan de besturen, die de noodige maatregelen niet treffen om het bovenvlak der gemeentewegen berijdbaar te houden om de zijsloten te doen ruimen en om de ingrijpingen op de wegen te beletten. Daarenboven, indien tijdens de bezoeken der ambtenaren van het hoofdbestuur wordt vastgesteld dat de onderhoudswerken niet behoorlijk worden verricht, zal het vereffenen van de beloofde toelage afhankelijk kunnen gesteld worden van de uitvoering der werken die onontbeerlijk geoordeeld worden.

Termijnen.

Elke toezegging van toelage vervalt na den 31 December van het tweede jaar, volgend op het jaar van de dagteekening der ministerieele goedkeuring, indien de werken niet werden aanbesteed gedurende dien termijn.

Ten einde de administratieve formaliteiten te bekwaamertijd te kunnen vervullen, dient in het algemeen, in de bestekken, een minimumtermijn van twee maanden voorzien te worden tusschen den datum van opening der inschrijvingen en den datum waarop het bevel tot aanvang der werken zal gegeven worden.

Frais généraux.

Le Département intervient par voie de subside dans les frais de brevets lorsqu'ils sont déterminés dans le cahier des charges. Il admet qu'on porte aussi en compte les dépenses pour direction des travaux, pour honoraires des auteurs de projets étrangers ou non à l'administration provinciale, ainsi que pour les frais de surveillance effective et permanente exercée par un agent spécial délégué par l'administration communale. Parmi les frais de projets la commune peut comprendre les honoraires pour plans généraux d'alignement, agréés par le Département, qui sont présentés en même temps que le projet d'amélioration ou dont l'adoption est imposée à l'occasion d'une promesse de subside.

Le tableau-annexe indique les taux maxima adoptés pour le calcul de ces subventions. La retenue provinciale destinée à l'organisation du service technique, peut être portée en compte si ce service est chargé de la rédaction du projet et de la direction des travaux. Les maxima de cette retenue seront fixés pour chaque province, mais ne pourront dépasser 5 p. c. du coût déterminé par l'adjudication publique des travaux. Les frais généraux sauf ceux de surveillance permanente ne peuvent être combinés avec des retenues provinciales.

Les frais de publication, de timbre, d'enregistrement ainsi que ceux d'impression ne sont pas subventionnés.

Tous les frais généraux formeront un poste spécial dans le devis estimatif. Il seront payés directement par l'administration bénéficiaire des subsides et ne pourront être compris dans le montant de la soumission à souscrire par l'entrepreneur.

*Réception des travaux
et présentations des décomptes.*

La réception provisoire des travaux d'amélioration a lieu par les soins de l'administration subventionnée en présence d'un délégué du Département. A cet effet, l'Administration subventionnée informe le Gouverneur de la province de l'achèvement des travaux et ce haut fonctionnaire prévient à son tour le Département qui fixe jour pour la réception. L'agent chargé de la direction des travaux présente sur place, au délégué de l'administration centrale, les cahiers des charges, devis estimatifs et plans qui ont servi à l'adjudication et qui ont été approuvés par le Département. Il soumet, en outre, les croquis cotés et les calculs qui ont servi au mesurage exact des ouvrages exécutés, ainsi que le décompte détaillé relatif aux travaux. Il signale spécialement au délégué du Département les modifications qui en cours d'exécution auraient été apportées au projet approuvé.

Le décompte des travaux exécutés en plus et en moins, est transmis au Département par la voie ordinaire, avec le devis, les plans et le cahier des charges ainsi qu'une copie de la soumission de l'entrepreneur à moins qu'un

Algemeene onkosten.

Het Departement draagt, bij wijze van toelage in de brevetkosten bij, wanneer ze in het bestek zijn bepaald. Het neemt aan dat men ook in rekening brengt de uitgaven voor leiding der werken voor eereloonen van de al dan niet tot het provinciebestuur behorende opmakers der ontwerpen, alsmede voor de kosten van werkelijk en voortdurend toezicht, uitgeoefend door een vanwege het gemeentebestuur aangestelden bijzonderen beambte. In de kosten van ontwerpen, mag de gemeente begripen de eereloonen voor de door het Departement goedgekeurde algemeene rooiplanen, die tegelijk met het ontwerp van verbetering worden ingediend of waarvan de goedkeuring bij gelegenheid van een belofte van toelage wordt opgelegd.

De bijlage-tabel geeft de voor het berekenen dezer subsidies aangenomen maximum belooften. De provinciale korting, bestemd voor de inrichting van den technischen dienst, mag in rekening worden gebracht indien deze dienst belast is met het opmaken van het ontwerp en met de leiding der werken. De maximums dezer korting zullen voor elke provincie worden vastgesteld, maar zullen 5 t. h. van den door openbare aanbesteding bepaalden prijs der werken niet mogen overschrijden. De algemeene kosten, behalve die van het voortdurend toezicht, mogen niet met provinciale kortingen gecombineerd worden.

De kosten van bekendmaking, zegel, registratie alsmede die van het drukken, worden niet gesubsidieerd.

Al de algemeene kosten zullen in de begrooting een afzonderlijken post vormen. Ze zullen rechtstreeks door het bestuur dat de toelagen ontvangt, worden betaald en zullen niet mogen begrepen zijn in het bedrag van den door den aannemer in te dienen inschrijving.

*Oplevering der werken en voorlegging
der afrekeningen.*

De verbeteringswerken worden voorloopig opgeleverd aan het gesubsidieerd bestuur in het bijzijn van een gemachtigde van het Departement.

Daartoe, laat het gesubsidieerd bestuur aan den Gouverneur der provincie weten dat de werken voltooid zijn, en deze hooge ambtenaar verwittigt op zijn beurt het Departement van den dag voor de oplevering vastgesteld. De met de leiding der werken belaste beambte vertoont ter plaatse aan den gemachtigde van het hoofdbestuur de bestekken, begrootingen en plans die voor de aanbesteding hebben gediend en door het Departement werden goedgekeurd. Hij legt daarenboven de schelsen met maatcijfers en de berekeningen voor, die gediend hebben voor de nauwkeurige meting der uitgevoerde werken, alsmede de omstandige afrekening betreffende de werken. Den gemachtigde van het Departement maakt bij inzonder attent op de wijzigingen die, tijdens de uitvoering, aan het goedgekeurd ontwerp zouden aangebracht zijn.

De verrekening der meer en minder uitgevoerde werken, wordt aan het Departement langs den gewonen weg overgemaakt met de begrooting, de plans en het bestek, alsmede een afschrift van de inschrijving van den aannemer,

exemplaire de ces derniers documents n'ait été remis précédemment pour les archives de l'administration centrale.

En transmettant ces documents vous aurez soin, Monsieur le Gouverneur, de me faire savoir si la commune a satisfait à toutes les obligations qui lui sont imposées.

Le chiffre définitif du subside est fixé après réception de ces renseignements et d'après la proposition que vous voudrez bien me faire.

Veuillez, je vous prie, Monsieur le Gouverneur, porter ce qui précède à la connaissance des intéressés et en tenir note lors de l'envoi des dossiers et de l'introduction de vos propositions.

La présente circulaire remplace pour ce qui concerne la voirie communale, celle du 15 mai 1929, Ministère de l'Agriculture, administration de la Voirie communale N° A. G. III, ainsi que celles du 8 janvier 1936 et du 13 mai 1936 émanant du Ministère des Travaux Publics et de la Résorption du Chômage, administration de la Voirie communale.

Les règles nouvelles pour la détermination des subsides, fixées par cette circulaire, seront appliquées d'office aux travaux pour lesquels le subside a été promis antérieurement et pour lesquels l'ordre de commencer n'a pas encore été donné à la date de la présente.

Le Ministre,

J. MERLOT.

tenzij van deze laatste stukken reeds vroeger een exemplaar werd ingediend voor het archief van het hoofdbestuur.

Bij het overmaken van deze stukken, zult U, Mijnheer de Gouverneur, er wel willen voor zorgen mij te laten weten, of de gemeente aan al de haar opgelegde verplichtingen heeft voldaan.

Het definitief cijfer van de toelage wordt vastgesteld na ontvangst dezer inlichtingen en volgens het voorstel dat gij mij zult gelieven te doen.

Gelieve, Mijnheer de Gouverneur, het voorgaande ter kennis te brengen van de betrokkene en er rekening mee te houden bij het toezenden der dossiers en het indienen van Uw voorstellen.

Onderhavige omzendbrief vervangt, wat de gemeentewegen betreft, dien van 15 Mei 1929, Ministerie van Landbouw, Bestuur der Gemeentewegen, n° A. G. 111, alsmede die van 8 Januari 1936 en van 13 Mei 1936, uitgaande van het Ministerie van Openbare Werken en Werkverschaffing, Bestuur der Gemeentewegen.

De bij onderhavigen omzendbrief vastgestelde nieuwe regels voor het bepalen der toelagen, zullen ambtshalve worden toegepast op de werken, waarvoor de toelage vroeger werd beloofd en waarvoor op den datum van dit schrijven nog geen bevel tot aanvang werd gegeven.

De Minister,

J. MERLOT.

ANNEXE V.

BIJLAGE V.

Situation du personnel du Département des Travaux Publics à différentes époques.
Toestand van het personeel van het Departement van Openbare Werken op verschillende tijdstippen.

	1-1-1932	1-5-1935	1-6-1936	1-11-1936
<i>Administration centrale :</i>				
Hoofdbestuur :				
Personnel définitif	305	306	309	311
<i>Fast personeel.</i>				
Personnel temporaire	—	—	24	31
<i>Tijdelijk personeel.</i>				
<i>Services extérieurs :</i>				
Buitendiensten :				
Personnel définitif	2,447	2,392	2,391	2,375
<i>Fast personeel.</i>				
Personnel temporaire	105	167	358	424
<i>Tijdelijk personeel.</i>				
Totaux. — Total	2,860	2,865	3,082	3,141

Détail de la situation du personnel définitif des Services extérieurs.
Gedetailleerde opgave van het vast personeel van de Buitendiensten.

Personnel technique: ingénieurs, conducteurs, architectes ...	299	234	238	241
<i>Technisch personeel: ingenieurs, conducteurs, bouwmeesters.</i>				
Dessinateurs et surveillants de travaux	272	257	256	254
<i>Teekenaars en werkopzichters.</i>				
Personnel administratif	373	374	370	366
<i>Administratief personeel.</i>				
Personnel des voies navigables	661	630	623	620
<i>Personeel der bevaarbare waterlopen.</i>				
Cantonniers	798	762	770	760
<i>Kantonniers.</i>				
Personnel divers (gardiens, messagers, etc.)	134	135	134	134
<i>Allerlei personeel (wachters, boden, enz.).</i>				
Totaux. — Total	2,447	2,392	2,391	2,375

Détail de la situation du personnel temporaire des Services extérieurs.
Gedetailleerde opgave van het tijdelijk personeel van de Buitendiensten.

Personnel technique: ingénieurs, conducteurs, architectes ...	4	12	36	42
<i>Technisch personeel: ingenieurs, conducteurs, bouwmeesters.</i>				
Dessinateurs	14	15	68	83
<i>Teekenaars.</i>				
Surveillants de travaux	57	140	239	280
<i>Werkopzichters.</i>				
Dactylographes	—	—	15	19
<i>Typisten.</i>				
Totaux. — Total	105	167	358	424

**Flandre Orientale
Oost-Vlaanderen**

Alost -- Aalst	3,564,400	2,740,400	45,600	45,600	—	498,800	271,000	16,500	—	—	—	—
Audenarde -- Oudenaarde	1,760,600	1,760,600	—	—	—	498,800	825,000	825,000	—	—	—	—
Termonde -- Bandermonde	1,318,000	839,600	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Eekloo -- Eekloo	1,026,900	618,300	—	—	—	—	55,900	55,900	—	—	—	—
Gand -- Gent	2,456,200	2,225,900	45,400	45,400	15,000,000	—	—	—	44,200	44,200	—	—
St-Nicolas	3,077,300	2,064,400	278,100	278,100	—	—	410,500	28,000	—	—	—	—
Totaal	13,203,400	10,245,900	339,100	339,100	15,498,800	498,800	1,262,400	925,400	44,200	44,200	30,347,900	12,053,400

**Hainaut
Henegouwen**

Ath -- Ath	890,600	890,600	66,400	66,400	—	—	60,700	60,700	2,700	2,700	—	—
Charleroi -- Charleroi	3,459,700	3,377,500	1,390,100	1,249,400	1,596,900	1,596,900	1,292,800	1,062,800	448,900	393,100	—	—
Mons -- Bergen	1,299,900	1,299,900	—	—	148,800	148,800	818,400	732,200	68,000	68,000	—	—
Soignies -- Zinnik	1,088,100	978,500	394,100	394,100	—	—	678,800	247,600	203,100	203,100	—	—
Thuin -- Thuin	1,284,800	1,284,800	366,200	332,700	418,800	418,800	69,800	69,800	373,000	—	—	—
Tournai -- Doornik	1,244,500	1,092,600	—	—	—	—	20,900	20,000	26,800	—	—	—
Totaal	9,267,600	8,923,900	2,216,800	2,042,600	2,163,800	2,163,800	2,940,500	2,193,100	1,324,500	666,900	17,913,200	43,990,300

**Liège
Luik**

Iluy -- Ilvoel	969,500	894,500	7,600	—	878,600	—	78,900	78,900	37,800	37,800	—	—
Liège -- Luik	3,276,500	2,839,800	2,354,200	1,060,800	3,364,300	3,364,300	1,482,600	947,100	377,700	377,700	—	—
Verviers -- Verviers	793,600	735,300	1,094,900	835,600	834,400	834,400	1,399,000	1,246,600	107,700	167,700	—	—
Waremmé -- Borgworm	2,391,400	1,590,700	—	—	535,100	535,100	74,600	71,600	43,000	8,300	—	—
Totaal	7,431,000	6,060,300	3,482,700	1,896,400	5,612,400	4,715,400	2,735,400	2,347,200	626,200	591,500	19,858,400	45,611,000

**Limbourg
Limburg**

Hasselt -- Hasselt	2,565,300	2,386,700	45,000	16,000	—	—	238,800	238,800	43,600	43,600	—	—
Maaseyck -- Maaseik	825,600	825,600	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tongres -- Tongeren	1,380,800	—	—	—	—	—	—	—	29,200	29,200	—	—
Totaal	4,771,700	3,212,300	46,000	16,000	—	—	238,800	238,888	42,800	42,800	5,069,300	9,509,900

**Luxembourg
Luxemburg**

Arlon -- Aarlen	277,000	277,000	185,300	151,400	116,500	116,500	—	—	38,800	38,800	—	—
Bastogne -- Bastenaken	446,000	437,600	—	49,000	34,000	34,000	301,400	43,600	1,600	1,600	—	—
Marche	261,100	261,100	209,200	209,200	752,500	743,800	33,400	33,400	—	—	—	—
Neufchâteau	201,700	291,700	52,700	52,700	351,200	386,900	299,500	299,500	40,500	10,500	—	—
Vireux	411,300	411,300	—	—	158,500	127,800	26,200	26,200	5,300	5,300	—	—
Totaal	1,087,100	1,078,700	447,200	413,300	1,427,700	1,359,000	660,200	372,700	56,200	56,200	3,078,400	9,279,900

**Namur
Namen**

Dinant	352,900	352,900	31,600	31,600	1,240,900	1,240,900	545,100	515,100	4,900	4,900	—	—
Namur -- Namen	5,196,400	4,942,400	1,262,400	1,209,900	557,400	553,100	2,384,700	2,384,700	—	—	—	—
Philippeville	280,800	228,200	157,400	157,400	280,500	280,500	31,700	31,700	74,000	74,000	—	—
Totaal	5,830,100	5,523,500	1,451,400	1,398,900	2,078,800	2,078,800	2,961,500	2,961,500	78,900	78,900	12,409,700	12,041,600

**Totaux généraux.
Algemeene totalen**

Totaal	93,868,200	76,913,000	14,929,300	12,674,500	30,604,400	14,588,500	19,232,500	15,432,700	19,728,400	18,670,000	178,353,800	198,278,700
-------------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------	--------------------	--------------------

ANNEXE VII.

BIJLAGE VII.

Subside extraordinaire au titre de résorption du chômage.
Buitengewone toelage verleend tot bestrijding der werkloosheid.

EXERCICE 1936. — DIENSTJAAR 1936

Tableau indiquant par mois et par nature des travaux, le coût estimatif des travaux et, par mois, le montant total du subside extraordinaire alloué au titre de résorption du chômage.

Tabel met aanduiding, per maand en volgens den aard der werken, van de raming van de kosten der werken en, per maand, het totaal bedrag van de buitengewone toelage verleend tot bestrijding der werkloosheid.

Mois <i>Maanden</i>	Coût estimatif des travaux subsideés <i>Voorzien bedrag der gesubsidieerde werken</i>						Montant des subsidés alloués <i>Bedrag der verleende toelagen</i>
	Routes <i>Wegen</i>	Egouts <i>Riolen</i>	Distributions d'eau <i>Water- leidingen</i>	Ecoles <i>Scholen</i>	Divers <i>Allerlei</i>	Totaux <i>Totalen</i>	
Janvier. — <i>Januari</i>	6,834,437	628,856	1,475,251	3,976,971	1,699,609	14,615,124	3,653,781
Février. — <i>Februari</i>	19,383,416	1,696,612	4,170,551	13,746,040	28,435,452	67,432,071	17,412,184
Mars. — <i>Maart</i>	20,643,834	5,753,778	6,509,238	4,780,108	8,254,458	45,941,416	11,784,098
Avril. — <i>April</i>	16,972,783	14,880,437	45,469,911	4,424,949	15,371,505	97,119,585	24,279,895
Mai. — <i>Mei</i>	13,582,890	9,784,140	26,393,634	6,970,871	2,322,054	59,053,589	14,763,396
Juin. — <i>Juni</i>	27,588,165	4,208,494	10,560,667	5,305,537	5,201,182	52,864,045	13,428,059
Juillet. — <i>Juli</i>	20,559,057	6,929,878	8,588,347	9,264,943	2,288,034	47,630,259	11,980,965
Août. — <i>Augustus</i>	15,654,100	2,899,204	13,912,539	6,342,932	10,770,611	49,579,386	12,615,679
Septembre. — <i>September</i>	22,821,935	3,777,218	8,804,953	19,267,880	10,735,234	65,457,220	17,889,818
Octobre. — <i>October</i>	19,241,544	2,219,406	3,059,388	10,509,571	11,388,707	46,418,616	12,548,500
	183,282,161	52,778,023	128,944,479	84,589,802	96,516,846	546,111,311	140,356,395